

a városi törvényszéknél, 1836-ban a Rajna melléki Aachenben a kormányzéknel kapott alkalmazást. 1837-ben Potsdamban folytatta az államhivatali szolgálatot, majd pedig Eldenbe ment a gazdasági akadémiaára, hogy a gazdai pályára képezze magát. Ekkor még talán eszé-
gében sem volt, hogy valaha hivatásos politikussá legyen. Csakugyan haza is ment s atyjának pomeraniai birtokán gazdálkodott több éven át, miközben a környékbeli nemes-
ség előtt olyan tekintélyre emelkedett, hogy az előbb az ottani végvártak főfelügyelőjévé, majd pedig rendi követévé választotta az egyesült tartományi gyűlésre. Ez 1847-ben történt, a mikor meg is nősült, feleségül vévén az előkelő s nagy műveltségű Puttkammer Johannát, ki egész életére igazi jó szellemévé lett, s kitől 41 évi boldog házasság után 1888 márczius 9-én fosztotta meg a halál, három gyermeket hagyván maga után férjének vigasztalásul: *Máriát*, gróf Rantzau Kuno nejét, ki családostól Friedrichsruhében atyjánál lakott s öt utolsó éveiben ápolta, *Herbert* grófot, a ki most porosz miniszter, és *Vilmos* grófot, a ki a keleti Poroszország tartományi elnöke. A hercegi címzet Herbert, mint elsőbbszülött fogja örökölni.

Bismarck az 1847-iki tartományi gyűlésen azzal kezdte szereplését, hogy nyíltan szembe szállt a szabadelvű irányzattal s a királyi és rendi előjogokat védelmezte épen oly határozottan, mint rettenthetetlen bátorsággal. Legkevesebbé sem titkolta, hogy ő telivér konzervatív, az idegenek utánzása helyett a régi porosz és katonai szellem ápolását s államban és egyházban a hagyományos erők föntartását követelte, mert csak ezektől várta a közrend biztosítását és a forradalmi törekvések elfojtását. Főlépése ellenfeleit szinte a gyűlöletig ingerelte s pártfeleit is nem egyszer megdönbentette. Nem volt nagy szóközi tehetség sem ekkor, sem később, de eredetisége, ötletessége, lankadatlan harci kedve s a történelemben való nagy jártassága mindig nagy hatást tett s egyre fokozta tekintélyét úgy ellenfelei, mint barátai előtt. Legnagyobb megütközést keltett annak a meggyőződésének a hangzatosasával, hogy a német nemzet hatalmának csak Poroszország lehet a letéteményese és hogy Poroszország van hivatva az egész németiség egyesítésére. Vakmerő nyilatkozat volt az akkor, mikor Németország még közel negyven államocskából állott, melyeket a bennük uralkodó erős partikularizmus mellett csak a «Bund» (államok szövetsége) laza köteléke tartott össze s úgy sem a csak harmadrendű Poroszország, hanem Ausztria vezetése alatt. Ilyen elvekkel vezérévé emelkedett a konzervatív pártnak s különös kegyeltjévé lett a porosz királyi udvarnak, mely 1851-ben követéül küldte őt a frankfurti szövetségi gyűlésre, hol éles ellentétbe helyezkedett Ausztriának a gyűléseken elnöklő követével, azt követelvé, hogy Poroszország a német államszövetségben teljesen egyenlő jogúnak ismertessék el Ausztriával. A következő évben Bécsbe küldetett, hogy a vámszövetség ügyében közeledést hozzon létre. Ez alkalommal Budára

BISMARCK A CSATATÉREN.

is követte az uralkodót s innen hosszabb kirándulást tett az Alföldre, melyet nejéhez intézett érdekes leveleiben örökített meg.

Az eféle küldetések mind mélyebben beavaták a nagy politikába, melyre különben is születve volt. Okosság és ravaszság, tapintatos óvatosság és merészség, erőszakosság és kíméletlenség váltakoztak diplomáciai cselekedeteiben. Hatalmas erejének kifejtésére nagy hatása volt a szentpétervári, majd pedig párisi követi működésének, miközben a világ-politika minden kérdésével alaposan megismerkedett úgy, hogy mikor végre 1862-ben I. Vilmos akkor még csak trónörökös, de elmebajos bátyja, IV. Frigyes Vilmos király helyett már évek óta kormányzó regens Franciaországból miniszterelnöknek haza hitta, a legteljesebb készséggel vette át az ügyek vezetését, mit sem törődve azzal, hogy ez állásán mindenfelől bizalmatlanul fogadták. *Bismarck* érezte erejét és hivatottságát s izmos kézzel ragadta meg a kormány rúdját. Eleinte egyezkedett a pártokkal; de, mikor látta, hogy a költségvetésnek különösen a katonai kiadások emelésére vonatkozó részét nem tudja megszavaztatni, főszozlotta az országgyűlést s elhatározta, hogy az államháztartást országgyűlés nélkül fogja tovább vezetni. Így mindjárt kezdetben tettekkel mutatta meg, hogy azon nyilatkozatait, melyeket a pénzügyi bizottságban tett, hogy t. i. «a hatalom előbb való a jognál» s hogy «a kor nagy kérdéseit nem beszédekkel és többségi határozatokkal, hanem csak *vassal* és *vérrel* lehet megoldani», teljesen komolyan veszi, s ha tetem, ha nem, tettekkel is valószínű fogja.

Ezentúl a világtörténeti fontosságú nagy eseményeknek egész sorát idézte elő. Először rá vette Ausztriát, hogy a régóta vitás Schleswig-Holstein hercegséget Dániától visszafoglalni segítsen neki. Már e háborúban (1865) fényesen bemutatta a világnak a porosz sereg harci képességét s egyszersmind elvette az Ausztriával való összetűzés magyát. A háború után Ausztria azt követelte, hogy egyenlő joggal osztozzék az elfoglalt hercegség kormányzásában. Ebből végre is *casus belli* lett. *Bismarck* már régóta hangoztatta, hogy «Ausztriának Németországban semmi dolga; keresen magának missiót keleten s tegye át sulypontját Budára». Most sorra került, hogy Ausztriát csakugyan kiszorítsa a német szövetségből. A sikeres háborút még ellenségei nagy számát is lefegyverezte, a már előbb királylyá koronázott I. Vilmost pedig, ki 1865-ben grófi rangra emelte, a legteljesebb bizalomra indította iránta. Így felülről föltétlenül s a német államok nagy része által is támogatva, hadat izenhetett Ausztriának, melyet a kőniggrätz-i diadalal teljesen megalázott, Németországból végképen kiszorított, a pártján állott német államocskákat pedig, u. m. Hannoverát, Nassaut, Kurhessent, majnai Frankfurttól Schleswig-Holsteinnal együtt Poroszországba kebelezte éjszaki német szövetség név alatt, melynek ő lett a mindenható kancellárja. A kőniggrätz-i csatavesztésnek ránk néve az a fontos következménye lett, hogy Ausztria békülési alkudozásokat kezdett Magyarországgal, mely alkudozásokban Deák Ferencz mutatta meg a kiegyezés helyes módját. *Bismarck* helyeselte a

BISMARCK ÉS NAPOLEON SZEDÁNÁL.

Deák fölfogását, a mely aztán testet is öltött a kiegyezés nagy művében.

Az Ausztria elleni hadjáratot 1870–71-ben a Franciaországgal való leszámolás követte, az a nagy háború, mely már az egész Németországot a porosz király zászlaja alá egyesítette. Hogy III. Napoleon ellen teljesen szabad keze legyen s a bizton remélt diadalt is tetszéssel kieszakmányolhassa, rendkívüli ügyességgel kieszközölte a többi államok semlegeségét. Napoleont trónjával együtt összetörte, győztesen bevonult Párisba és Versaillesba, hol I. Vilmos királyt Németország császárává kiáltotta, s végül a frankfurti békében Elzászt és Lotharingiát Németországhoz csatolta.

A francziák fölött kivívott nagy diadal példánlat népszerűsége emelte az addig oly sokaktól gyűlölt *Bismarck*ot. Frankfurttól való hazatérése valóságos diadalút volt. Az új császár hercegi rangra emelte, a német nemzet pedig elhalmozta tiszteleti ajándékokkal, melyek, mint most végrendeletéből kitűnik, vagyoniilag is fejedelmi helyzetbe juttatták.

A külpolitika nagymestere azonban, ki szerencsés gyarmatosító politikával is gazdagította Németországot, a belpolitikában nem mindig volt szerencsés. Elég e részben csak a vallás-politikai harcokat említenünk, melyekben utóvégre is ő hátrált meg. Nagyon sok baja volt a parlamenttel, melynek koronként minden pártjával hadi lábon állott, s melytől annyi támadás érte, hogy egyszer még I. Vilmos korában le akart kancellári állásáról mondani. A császár azonban hallani sem akart e lemondásról és *Bismarck* továbbra is az ügyek élén maradt a nélkül, hogy hatalmaskodó magatartásán csak legkevesebbet is változtatott volna.

Csillaga azonban homályosodni kezdett, mikor I. Vilmos elhunytával fia, a halálos beteg III. Frigyes, e nagy emberszerető fejedelem lépett a császári trónra, hogy aztán száz nap múlva fiának, a most uralkodó II. Vilmosnak engedje át örökül a császárságot.

III. Frigyes igen nagy elismeréssel volt ugyan *Bismarck* érdemei iránt, de a belpolitika terén szabadabb irányt öhajtott. E miatt nézeteltérés támadt közöttük, a mit még fokozott az a makacs ellenszögülés, melylyel *Bismarck* megakadályozta, hogy a császár Battenberg Sándor bolgár fejedelemhez adja nőül a leányát. Itt, különösen Oroszországra hivatkozva, győzött, de beavatkozását a császári udvar nem felejtette el többé.

III. Frigyes elhunytával a nagy tehetségű II. Vilmos császár egy ideig érintetlenül hagyta ugyan *Bismarck* állását, de mindjárt az első időkben érezte az agg államférfi, hogy nem hajlandó magát az ő akaratának és vezetésének alárendelni. Az ellentétek, melyek különben főleg személyes természetűek voltak, napról-napra élesedtek közöttük, s a sürélődés vége az lett, hogy *Bismarck* 1890-ben kénytelen volt beadni lemondását.

Nagy nehezteléssel és mélyen sértődve vonult vissza az egykor mindenható kancellár Friedrichsruhei magányába, hol már két évvel az

BISMARCK KŐNIGGRÄTZNÉL.

előtt elhunyt neje helyett leánya fogadta. Nyugalomba vonult, de nem tudott nyugodni. Egyre bírálta az utána következő politikát és különböző leleplezésekkel zavarta kivált a hármasszövetség békés egyetértését. Szerencsére ezekkel nagyobb bajt nem okozott. II. Vilmos császár tapintatosan ellensúlyozta az öreg hős szavainak s tetteinek hatását. Végre módját találta a hozzá való közeledésnek is, de teljesen soha sem tudta kibékíteni; látszik ez abból is, hogy *Bismarck* saját sírkövére készített fölírásában is csak «I. Vilmos szolgája»-nak mondja magát.

A mi mulandó, porrá omlott benne, mint minden halandóban; de neve mindenkor ott fog ragyogni a történelem legnagyobb alakjai között.

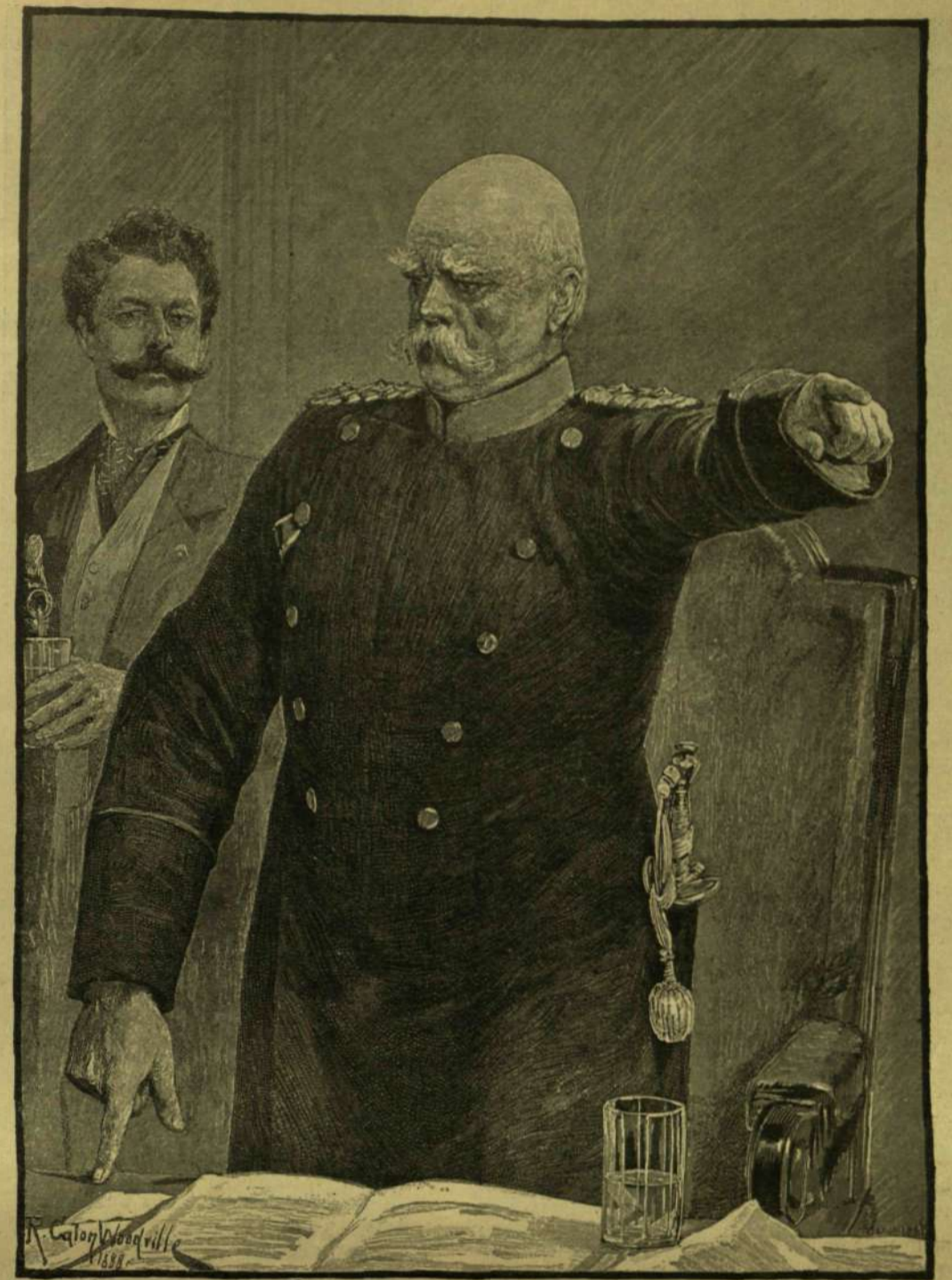
JELLEMVONÁSOK BISMARCKRÓL.

Azon államférfiak sorában, kik a német politikai és államművészet újjászületését az újabb korban létrehozták, kétségkívül *Bismarck* volt a legnagyobb, a legnépszerűbb s a németiség eszméinek legméltóbb megtestesítője. Pedig volt idő, mikor sokan nem tartották egyéneket, mint egy vakmerő szerencsejátékosnak, III. Napoleon és Cavour utanzójának, egy «ultra-reakciónárius, gondolatszegény junker»-nek. Maga III. Napoleon azt a nem nagyon hízog véleményét táplálta egy időben róla, hogy «nem komoly ember» (ce n'est pas un homme sérieux). Csak az 1864. és 66-iki háborúk által elért sikerek után ismerték el világszerte *Bismarck* nagy tehetségeit.

Pedig *Bismarck* már 1847-ben mint szász kiküldött vett részt az egyesült országgyűlésen, s azóta szakadatlanul az első helyen lehetett látni őt a parlamenti küzdőtérén. A wilhelmstrassei kancellári palota helyiségeit, melyekben *Bismarck* a nagy birodalom vezetésének ezereféle szálát tartotta össze kezében, s melyekben éjjel-nappal négy polgári ruhába bujt titkos rendőr őrködött Németország nagy fia háborítatlan nyugalma fölött, nem egyszer zavarta fel a szomszéd Leipziger-strassén fekvő parlamenti épülethől érkező hír, hogy a kormány valamelyik javaslatát az ülésen erősen támadják. A legnagyobb gyorsasággal adták ki ilyenkor a rendeletet, hogy fogjanak be, s pár perc múlva a herceg kocsija már a parlamenti épület kapujához ért. Majd a Ház és a karzat közönsége általános figyelmét között megjelent *Bismarck* az ülésteremben s miután udvarias meghajlással köszöntötte az elnököt és a Ház ismertebb tagjait s röviden tájékoztatta magát a vita addigi folyásáról, figyelemmel merült el a mit mindig beszélő szónok utolsó szavaiba s aztán fölkelte, hogy a maga szokásos módján érelyesen fogjon hozzá az ellenzék támadásai visszaveréséhez.

Mint szónok azonban *Bismarck* közel ötven éves parlamenti multja dacára sem vihathatta ki soha az ékesen szólás koszorúját. A diplomata simaságát, elegáns, folyékony előadást senki sem fedezhette volna fel beszédében. Hasított lúdtollával néhány jegyzetet vetve előbb egy keskeny darab papírra, mely olyan volt, mint egy orvos recept, rendszeren azzal kezdte beszédét, hogy hüvelykujjait egymás körül forgatta. De nemskára már fennakadt, dadogott, keresni látszott a szavakat és gondolatokat. Minden taglejtés, pathosz, sőt helyes hanghordozás nélkül beszélt, nem egyszer egészen hamisan hangsúlyozva a végső szótakat, vagy a mondat végére vetett ígét. De ebben a beszédben azért egymást kergették a töröl metszett, friss, eredeti ötletek, a zamatos kifejezések, melyeket ellenfelei bizonyos fenhéjzással neveztek frivolnak, paradoxnak, diákosnak, de melyek azért hamarosan szárnyra keltek és meghódították az elméket Európa egyik végétől a másikig.

Oly szólásmódok, mint a «vér és vas» a «catinális existenciák», a «pályatévészett egyének», mely utóbbival tudvalevőleg a modern újságírást bélyegezte meg; oly mondások, mint «Ausztria helyezze át sulypontját Budára», «nem kell ezt a konfliktust tragikusnak venni», vagy pedig «ha ördögnek adtam el magam, az egy bizonyos, hogy az az ördög német ördög és nem gall ördög», iskolát csináltak és közmondásokká váltak világszerte.

BISMARCK BESZÉDET TART A BIRODALMI GYŰLÉSEN (1888). Mögötte fia, Bismarck Herbert.

A politika és a pártélet volt *Bismarck* humorának kiapadhatatlan forrása és anyaga. A parlament folyosóin szájról-szájra járt egy-egy csipős megjegyzése, melyekkel ellenfeleit könyörtelembe suttogta, mint sok más, kötetekre terjedő fényes szónoklat. Így, mikor a Lassalle-ianusok «nőgának» csufolt párttörédek, melyet azért neveztek így, mert Hatfeld grófnő támogatta és vezette, a szociálistas Fritz Mendét küldte a parlamentbe, a ki freibergeri választóinak bizonyos anyagi ígéretek tett, akkor *Bismarck*nak eszébe jutott az ötvenes évek egy képviselője, a ki minden parasztnak, a ki rászavaz, egy tehenet ígért. Elbeszélte ezt hivi egy kis csoportjának, aztán száraz humorral tette hozzá: «Mende úr bizonyosan már csak a kecskénél marad».

Szarkazmusa azonban önmagát nem kímélte, a hol alkalmá nyílt egy sikerült eszmévilágnában megnyilatkozni. Annak idején a schönhausenai parasztek egy új temetőt akartak nyitni s mivel Schönhausen volt a *Bismarck*-család őseinek is temetője helye, a kancellárnak is fölajánlák, hogy nem akarna-e ott pihenni? A kancellár barátságos szavakban köszönte meg földieinek szives figyelmét, de visszautasította az ajánlatot azzal az indoklással, hogy a választott helynek kétségkívül megvannak a maga előnyei, neki azonban egy kissé túlságosan «szellős».

És mégis ebben az erős, egészséges, gunyoros természetben a mélyebb érzelmeknek, sőt a sentimentalizmusnak is volt egy gyöngédebb vonása, melyet csak legközelebbi hozzátartozói ismertek s melyben *Bismarck* igazi német kedélye nyilvánkozott meg. A vér és vas emberét alig képzelhetné el valaki abban a lélekállapotban, a melyben hugának, Armin asszonynak mutatta magát, midőn ezeket írta neki egy

1851-ből kelt levelében: «Vágyom a falu, az erdő, a lustaság után». Vagy még később feleségéhez írt sorokban, mikor tollát egész poétikus hevületre ragadja a természetben való elmerülés hangulata. «Úgy érzem, mint mikor valaki szép szeptemberi napon a sárguló lombot nézi; derült és egészséges vagyok, de valami mélabú, valami honvágy fog el, sovargok az erdő, a tó, a pusztá után, utánad és a gyermekek után».

A szabad természetnek ez a rajongó imádása, melyet *Bismarck*nál a szenvedélyes vadász kedvtelése is fokoztak ugyan, de melynek bizonyos bölcselmi alapot adtak már ifjúkori Spinoza-tanulmányai, annyira terjedt, hogy a herceg nem fürte az írószobája alatti park-részletnek szüzi eredetiségéből való kifogatását sem. Csak egy kis virágágyat tartottak benne gondozás alatt, a melyre a kancellár tekintete közvetlen esett, s a melyet az évszak szerint fölvalta ültettek be hóvirággal, tulipánnal, rózsával. Azonkívül a dolgozó-szobája mellett narancsos kertben szokott volt a kancellár néha munkája közben pár pillanattal föl s alá sétálni.

Varzini magányát is az tette kedvelté különösen a herceg előtt, hogy egyetlen birtokán sem találta oly közvetlen közelségben lelke ábrándjainak sejtelmét tárgyát, a titokzatosan susogó igazi német őserdőt. Pedig azonkívül még övé volt a hatalmas Sachsenwald, Reinhold, Schönhausen, melyek közül az első alkotta az úgynevezett lauenburgi dotációt, a mit *Bismarck*, mint lauenburgi herceg, 1871-ben kapott császári urától, míg Varzint 1867-ben kapott 400 ezer forintnyi dotációjából szerezte meg.

Elismerés és jutalom méltóan jutott már életében a nagy német hazafinak, kinek titáni műve új arculatot adott Európa államrendszerének.

Gróf Andrássy, Bismarck herceg, Gróf Suvalov.

AZ 1878-IKI BERLINI KONGRESSZUS. — Werner festménye.

De az igazi babért halála fogja majd halán-
tékaira övezni, azt a babért, melyet a történe-
lem megtisztult ítélete nyújt feléje s melynek
leveleit nem homályosítja el többé a hü vetél-
kedés, a gyűlölet és irigység mérges lehellete.

JÁNOS REGÉNYE.

Elbeszélés.

(Vége.)

Irta Pásztói.

Megértette János a szomorú valót, hogy ime
Ágnes ránézve újra elveszett, ne nyúlj hozzá
virág lett.

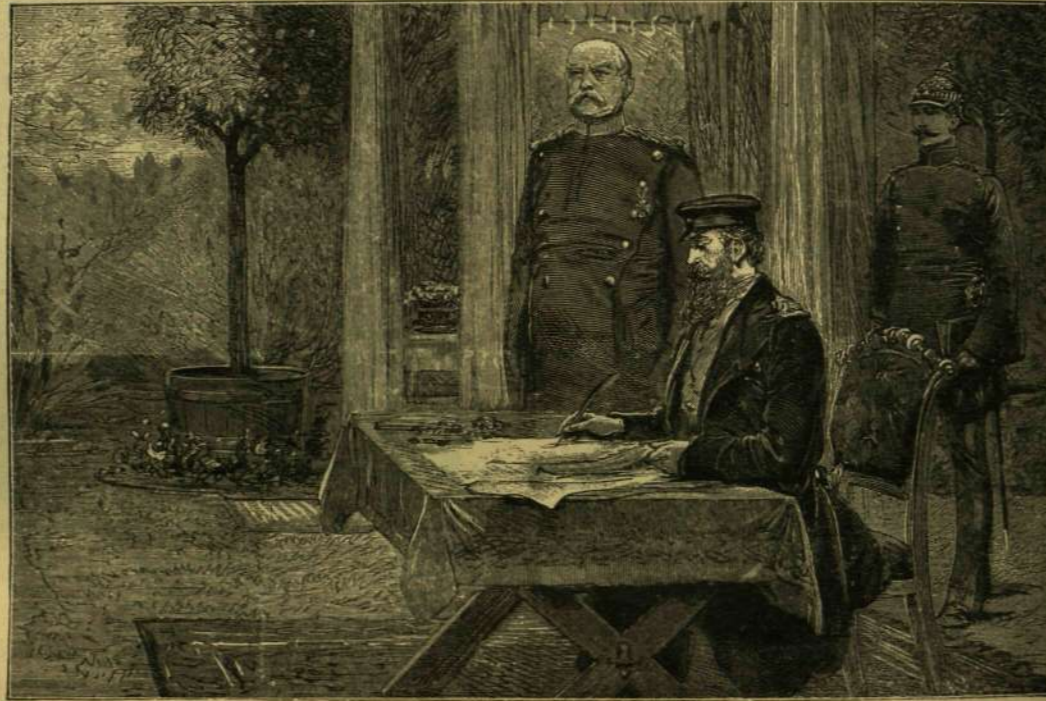
Ezer gondolat cikázta át borzas fejét, de
sehogy sem birt valamire való tervet kieszelni.

— Legyen meg Isten akaratja, — sohajtott, —
nekem már úgy is csak szenvedés a bérem!

Újra lefeküdt.

Már hajnalban ott szorgalmaskodott a három
lábú széken, mintha semmi sem történt volna.

De a dolgok az idők folyamán sehogy sem
mentek tetszése szerint. Az új vő egyformán
kezdte hanyagolni a menyecskét és a mester-

A BETEG FRIGYES CSÁSZÁR KIHALLGATÁSON FOGADJA BISMARCK HERCEGET A POTSDAMI PARKBAN (1888).

A Tüdő-háznál levő siralmas állapotokat tudta
az egész város. Persze a néném- és komámszoz-
nyok még jobban kiczifrázva és felfújva adták
azt hírül a szélrózsa minden irányában.

Más panasz különben nem lehetett volna.
Temérdek volt a munka. János még este tíz óra-
kor is fent dolgozott.

Egyszer, szokása ellenére, otthon termett
ebben az időtájban morogva, csörtetve, Bátor
uram.

— Asszony pénz! — kiáltott feleségére.

— Jól van, itt van! — lelkesedett Ágnes, —
de hisz délután ötven forintot vitt magával, hová
tette?

— Mi közöd hozzá? fogd be a szád! — rivallt
rá a férj.

Ágnes sirva fakadt; János kilépett a műhely
ajtón.

— Mit pityeregsz? — dühöngött Bátor és
durván egyet lödített az asszonyon.

— Te gazember! — ordított János mint egy
megsebesült vadállat és neki rohant Bátor
uramnak.

Ez mindjárt észre vette hogy itt baj léssen:
kiugrott és szaladt lélek-szakadva egyenesen
vissza a «Vakveréb» kocsmába, hol kártyás
czimborái várták és hirtelen bezárta maga után
az ajtót. Kis idő múltán megérkezett János is:

BISMARCK FALUSI BIRTOKÁN, VARZINBAN, KEDVENCZ PIHERŐ HELYÉN.

séget; késő éjszakánként, majd hajnalonként
járogatott haza. Egy szóval Bátor uram híres
korhelylyé vedlett.

Többször veszekedett Ágnessel, a ki azután
keservesen sirt. Sőt, szörnyűség, egy ily alkalm-
lammal rá is vert, a János szeme láttára.

— Bátor uram! ez meg ne történjék többet! —
ordított János szikrázó szemekkel, felkapván egy
tekintélyes fordítórudat.

— Még kend merne itt parancsolni? — dudo-
gott a vő. — Én meg azt mondom: elkotródjék
a portáról sehonnai!

Szerencse, hogy Tüdő uram közbe mert lépni
s a vót a színhelyről kilődítva, Jánost szép kéré-
szóval lecsillapította; mert valaki csakugyan
megkésérülte volna ezt az összekocczozást.

Csak hogy hiába volt már minden! Kipattant
a háborúskodás szikrája.

Bátor uramat mindjobban belevitte a szesz
mérge az elzülles mocsarába; János pedig nap-
ról-napra jobban elkeseredett Ágnes sorsa miatt.
Sokat mondogatta, hogy ha még egyszer csak
egy újjal bántja is azt az ártatlan asszonyt férje:
ő agyon üti, ha ezer lelke volna is.

fűt, mint egy szilaj bika és döngötte a bezárt
ajtót kegyetlenül.

Ez alatt a többiek Bátor uramat elbujtatták
és beeresztették Jánost, kinek kezében réműlet-
keltőn kalimpált a vaskos fordítórúd.

— Hol van a gazember? adják elő, hadd töröm
össze!

— Menjen kend innen! — mondja neki az
egyik — láthatja, hogy ennyiünkkel úgy sem
bir. Bátor uramat pedig nem engedjük bántani,
de kend könnyen megkaphatja a magáét!

Bölesen átlátta János, hogy bármit cseleked-
jék is, boszúját ki nem töltheti; mert bármennyi
ütle legyen is itt kiosztva: abból Bátor uram
nem kap egyet se, hanem bizonyosan övé lesz
a legtöbb.

És szegény Jánost vizsgálati fogságba tették.
Bátor uramat három doktor vizsgálta össze-
vissza tetőtől-talpig, de külérőszak nyomát
sehol sem találtak rajta; halála okának pedig a
vizbefulladás állapototák meg.

Az volt tehát a kérdés, hogy Bátor uramnak
magának tetszett-e úgy belefeküdni a patakba
hogy lélegzeni ne tudjon? vagy tán más nyomta
ugy bele, hogy tüdejébe levegő nem juthatott.

Jánost faggatták három vagy négy hétig.
Persze ő állhatatosan tagadott. Tüdő és Ágnes
bizonyították, miszerint az igaz, hogy János
ugyan csak megkergette Bátor uramat, de azután
haza jött és velük együtt lefeküdt és aludtak
reggelig mindnyájan. Arra nem mernének meg-
esküdni, hogy később János nem kelt-e fel? s

hangja sem az volt; csupán nagy fekete szemek
tapadtak most is olyan ábrándosan Ágnesre.

— Jöjjön, jöjjön János, — szólt hozzá Ágnes
szeliden, — maga ugyancsak megszenvedt
értünk. De most már ne búsuljon; itt marad
velünk örökre, vagy a meddig magának tetszik.
Én többé férjhez nem megyek; szerencsétlen
voltam vele két ízben is. Elég volt. Majd meg-
elégedülünk apám urammal, magával, meg a
gyermekkel szépen, csöndesen, megelégedet-
ten. Igaz-e, édes apám?

— Igaz, lányom! — felelt reá az apa kenet-
teljesen.

János mit mondhatott? Örült Ágnes kijelen-
tésének és boldognak érezte magát. De hát
ennek a kijelentésnek két éle volt. Az igaz, hogy

Dr. Chrysanter.

Lindow, titkár.

Bismarck Vilmos.

Schweninger tanár.

Bismarck Herberné.

Lenbach.

Gróf Rantzau. Bismarck Herberné. Lenbachné.

A Rantzau gyermekek.

Gróf Rantzauné.

Bismarck hercegné.

Bismarck herceg.

BISMARCK HERCEG CSALÁDJÁ KÖRÉBEN. (1894.)

— Megölöm, megölöm a kutyát! — ezekkel
a szavakkal távozott.

Othon azután vizsgáltatta a sirdogáló Ágneset;
mig végre elálmosodtak és el is aludtak.

Lassanként, hogy virradni kezdett, ébredet-
t az egész háznép, csak Bátor uram nem;
mert hát még nem volt otthon.

El is indult Tüdő uram vejét keresni s azután
nem sokára megtalálta a kis malom-patak
árkában arczra fordulva a vízben, — megme-
redve, holtan.

Lett erre lőtás-futás a városkában. Mindjárt
kitalálták, hogy más senki sem fojthatta a vízbe
Bátor uramat mint János, ki régóta gyűlöli, a
ki az éjjel is egy nagy doronggal kergette.

Hiába iparkodott Tüdő és Ágnes, János ártat-
lanságát bizonyítani: elfogták, vasra verték.

— Hiszen csak megölhettem volna! — mon-
dogatta a csendőroknak, — Isten látja lelmem,
szívesen halnék meg az akasztófán.

nem ment-e újra ki a portáról? de nem hiszik,
bár aludtak, hogy azt cselekedte volna, ha egy-
szer elaludt, mivel nagyon is mély álmú; mikor
virradni kezdett, Tüdő uram, ki legelőször ébredt
föl a háznál, Jánost egész nyugodt, mély álom-
ban találta.

János ellenségei: Bátor uram czimborái pedig
nem tudták senkivel bizonyítani, hogy Bátor
uramat János nyomta volna a patakba. Így, bár
egész tisztán nem lehetett eme bonyolódott
eseménybe bepillantani: bizonyítékok elégtelen-
sége miatt a bíróság kénytelen volt Jánost sza-
badon bocsátani.

Mennyi volt az a négy hét Jánosnak, a meddig
Ágneset nem láthatta? Annak csak a jó Isten
a megmondhatója. Neki egy öröklétnak tetszett.
Félig megöszülten, lesóványodva került ki a
fogságból.

Midőn Tüdő uramékhöz belépett, a háziak
alig ismerték meg. A régi Jánosnak még a

ábrándjait többé nem fogja megzavarni senki,
de fájdalom, az is igaz, hogy ő rá nézve is
ábránd marad Ágnes és a valóságban nem lesz
az övé soha sem. Hej, pedig ez lett volna vágya,
egyedüli boldogsága.

Nem sokára hirtelen megbetegedett Ágnes,
kilelte a hideg, azután iszonyú forróság gyö-
törte, magánkívül lett. Az orvosok egymásnak
adták a kilincset a nagy beteg szobájában.

János most már ott virrasztott Ágnes mellett,
rakta fejére a jeges borogatást a legnagyobb
pontossággal, sirt, mint a gyermek keser-
vesen.

— Ne búsuljon János, — nyögött a beteg
olykor magához térve — tán megsegít a jó
Isten!

— Oh! édes Ágnes, ha tudná, hogy én milyen
nagyon szeretem magát! Édes Ágnes, drága
Ágnes, ne haljon meg, ne hagyjon itt minket;
tudhatja, hogy ha én magát nem láthatom,

BISMARCK II. VILMOS CSÁSZÁR MELLETT, MIDŐN A CSÁSZÁR ELSŐ TRÓNBSZÉDÉT FELOLVASSA (1888).

akkor én nem élhetek. Mennyit szenvedtem magáért. Oda adnám életemet!

— Milyen jó maga János, — suttogott Ágnes, — tán csak meggyógyulok — akkor — Itt megakadt szava, János szemében pedig könnyei közt egy titkos öröm sugara csilant meg.

— Akkor, akkor — hebegte János, — szeretni fog maga is, mint én. Mondja édes Ágnes, oh, mondja!

A beteg gyorsan lihegve, alig hallhatóan suttogta:

— Igen.
János megragadta a beteg perzselő kezeit s kétségbeesve szorongatta és fölébe hajlított: — Oh! mondja édes Ágnes hogy feleségem lesz!

De a beteg elveszté eszméletét, félre kezdett beszélni mennyországról, angyalokról, lakodalmáról, temetéséről. — János megrémülve tekintett reá, a mint Ágnes szeméi kerekre nyilva meredtek a levegőben egy pontra. — Gyorsan váltogatta a jeges borogatást s midőn imádott beteget sehogy sem tért magához, zokogni kezdett.

— Doktort! — ordította fuldokolva, mire Tüdő uram beszaladt.

— Mi történt az Istenért?
— Doktort! mindjárt meghal! — zokogott János.

Szalajtott is Tüdő uram minden irányban a tudós férfiakért.

Nagysokára megjelentek újra mindnyájan és összeültek barátságosan a halálos beteg fölött tanácskozni. S bár egyik sem becülte a másik tudományát semmire, itt mégis megegyeztek közösen ebben a két szóban: «Nincs mentéség!»

S miután a beteg környezetével megértették a szomorú állapotot, fontos arczot vágva, egykedvűen távoztak, a hányan voltak, annyi felé.

János pedig összekereste emlékezetének hamarájában az összes imádságokat, melyeket

valaha életében hallott vagy tudott. Oda térdelt a haldokló mellé s míg annak hidegülő kezeit szorongatta s arczáról az utolsó veritékgyöngyöket törölgette: egyre mormolta, sohajtott és sirta azokat az imákat.

De bizony János imádkozása ép oly hiába való volt itt, mint az összes gyógyító-mesterek tudománya. Egyszerre csak a beteg szeme fölakadt és megszünt élni.

— Vége van, vége! siránkozott János. — Édes Ágnes, édes Ágnes! . . .

Igy borult örökös gyászba a Tüdő-ház. Összeesődültek a rokonok, szomszédok temetést rendezni.

János nem mozdult volna a halott mellől az egész világ minden kincséért sem.

Megkésztették a ravatalt, meghozták a koporsót és szemfödelet. János nem engedett a halotthoz nyúlni senkit sem. Ő maga öltöztette fel egyre zokogva, úgy tette egyedül a koporsóba, — mintha saját életét is bele tette volna.

Leszállt az este az égen ezer csillagával és szelid holdsugaraival s mintha hívta volna ki Jánost:

— Jer János, én megvizsgáltalak friss haratommal, illatos levegőmmel, csillagsugaraimmal.

De ő meg nem mozdult a halott mellől egy percze sem. Később megjöttek a virasztók, nyitogatták ki s be az ajtókat, suttogtak, zsongtak. Ez Jánosnak borzasztó ellenére volt s Tüdő uramhoz fordulva így szólt:

— Egy kéresem volna gazd'uram; nagyon kérem ne tagadja meg tőlem; mert különben olyat teszek, hogy iszonyút!

— Beszélj János, szívesen megteszek mindent a kedvedért.

— Küldje el ezeket a népeket mind az utolsóg; én meg nem tűröm őket itten. Hiszen a szívem így is megszakad, de még nagyobb a kinom, ha ezek itt vannak. Majd virasztok én

magam Ágnes mellett, ha kell az ítélet nagy napjáig is.

— De édes János megbetegszel, ne rontsd magadat. Szegény leányomon ezzel már úgy sem segítesz!

— Ne ellenkezzék velem gazd'uram, — kiáltá vérben forgó szemekkel, — Istenemre mondom, hogy kiszórom őket, ha szép szerével el nem mennek.

Mit volt mit tenni? miután mindnyájan megilletődtek János fájdalomán: eltávoztak.

Most már maga maradt Tüdő urammal János. Kérte gazdáját, menjen ő is feküdni; egyedül akar Ágnes mellett virasztani, kit, ha életében nem lehetett az övé: hadd imádhassa halálában, úgy, hogy senki se lássa.

Megértette Tüdő uram, hogy ezzel az őrzőgő fájdalommal szemben ő tehetetlen, hát nem fogja háborgatni:

— Isten vigasztaljon bennünket János, jó éjszakát! Ezén szavakkal, magában hagyta Jánost kedves halottjával és behúza csöndesen a halottas szoba ajtaját.

A ravatal mellett csöndesen lobogott a hat viaszgyertya s az ablakon át messze kivetette fényét a szomszéd házak falára. A kis városban temetői csend uralkodott, alig sivalkodta el magát az öreg templom keresztjén a kúvik. — Néha, midőn megrázta egy gyöngye szellő a patak parton álló fűzfák leveleit, egy halk sohajtás halatszott s újra néma lett az éjszaka.

Tüdő uram eloltotta lámpáját és nyugalomra dőlt, — hiszen virasztott helyette János. Kedves halottját senkire sem bízhatta inkább, mint ő reá, a szegény bolondos, útszélén szedett árva fiúra.

A hold lassan úszott az égből nyugati oldalán s vele fordultak a csillagok, sziporkázó sugarakkal, mind lejjebb-lejjebb az ég meredekjéről.

Egyszerre az ünnepélyes csendet megzavarta a hajnali harangszó. A hold és csillagok, apránként elhalványodtak és kétes derengés tűnt fel keleten.

Itt is, ott is egy-egy szaggatott csicsérgés riasztotta meg a hosszú csendet és a hajnal trombitásai, a kakasok kezdtek egymással feleselgetni.

Lassan a városkában megmozdult minden.

Tüdő uram rövid álmából fölébredt, látta, hogy már hajnalodik. Ép akkor lépett be hozzá a jó szomszéd, reményében a pompás halotti tornak, hogy egyben-másban segítségre legyen.

— Menjünk szomszéd, nézzük meg Jánost. És mentek a halottas szobához. Tüdő uram rátette kezét a kilincse, — de az ajtó nem nyílik: be van zárva.

Szól csöndesen:
— Édes János nyisd ki? Mért zártad be az ajtót?

Semmi felelet.
— Talán elaludt? — reménykedik Tüdő uram s mind erősebben dörömböl és szólitja Jánost.

Ismét semmi felelet.
— Istenem, mi történt? Jöjjön szomszéd, törjük be az ajtót!

Neki dőltek mind a ketten, minden erejüket megfeszítve. Az ajtó fölpattant s ők egymás tetejére halomra bebuktak a halottas szobába.

Amint föltápaszkodtak, körülnéztek, de Jánost nem látták sehol. A halott ott feküdt a ravatalon viaszárgán s mintha egy könnyű mosoly lebegne ajkai körül. A vastag gyertyák félig leégve, némelyik, mivel nem lett tisztogatva, kegyetlenül füstölt és kisérteties büzt terjesztett.

— De hol lehet János? — kérde Tüdő uram — azt nem hiszem, hogy elment volna hazulról.

BISMARCK FALUSI MAGYÁNÁBAN.

BISMARCK FRIEDRICHSRUHEI KASTÉLYA.

BISMARCK UTAZÁSA A MAGYAR ALFÖLDÖN (1852).

Most a szomszéd a nyitott ajtó mögé tekintett.
— Uram Jézus! — kiáltott térdre rogyva, fehér lett, mint a fal; ajkai reszkettek, többet nem tudott mondani, csak a keresztet hányta magára nagy gyorsasággal.

Ott függött János az ajtó sarkán, szemben a halottal, jég-hidegen; ajkain egy kis véres hab volt mindössze. Szemei pedig Ágnesnek viasz-sárga, mosolygó arczára látszottak tapadni; tágra ki voltak nyilva, fagyos tekintetével mintha még most is el akarta volna nyelni elhunyt szerelmét.

A mint Jánost is kiterítették: egy levélformát láttak mellénye zsebéből kikandikálni . . . Tüdő uram kihúzta onnan. Csakugyan János kezeirása volt s csak ennyi volt benne:

«Ágnes nélkül az élet nem élet! Mindenre a mi kedves és szent mester uram előtt, arra kérem: temetessen Ágnes mellé».

És János utolsó kívánsága teljesült.

Azt hiszem néha, mikor éjjel barangolok a kis város temető-kerije körül, ott látom a János és Ágnes árnyékát, vékony, átlátszó köd-alakban. Olykor lehajolnak s mintha virágot szaktának a letört virágot egyik a másiknak nyujtaná . . .

ANYÁMNAK.

Születése 90-ik évfordulóján. 1898. augusztus 8.

Kilenczven év, kevés híján egy század,
Hosszú, ha folytán sok a szenvedés! . . .
Tán saját szívét olykor fel-fellázad,
De hidd, anyánk! nekünk ez is kevés.
Mi birni vágyunk még sokáig téged, —
Ha nem tovább, csak a száz évet érd meg!

Hogy szenvedél, hogy drága kincseidnek
A legjavát rabolta el a föld;
S túl élni őket, hogy te nem is hitted,
Tudjuk mi azt! . . . De szived újra tölt
Hittel, jószággal; — s szeretettel áldva,
Érezned kelle, hogy nem élsz hiába!

Nem, oh nem él az soha sem hiába,
Ki szive kincsét dúsan osztja szét;
Ki, mint a nap, száz meg száz fény sugarába
Árasztja keble nemes érzetét;
Kinek a jótét éltető világa, —
Könyvet törülni, s boldogítani vágya!

Igy tündökölsz te, bár magad csak árnyék,
Ki fényt magának soha sem keres! . . .
Rád az idő is tán csak azért vár még,
Égő sziveddel hogy tovább szeress;
S áldott melegét hogy érezze néha,
Rajtunk kívül, sok árva s csonka-béna!

Látom, szemed e szóra könybe lábbad,
Világi jókból hogy kevés maradt . . .
Ne, oh ne csüggedj. Rád ez nem hoz vádat,
Sokat kipótol a jó akarat! . . .
Csak szívedet hagyj nekünk örökségnek . . .
Anyá nem hagyhat drágább örökséget!

S te élj, s gyönyörködj a dédunokákban,
S szemed ha rajtok el-elrévedez:
Ne tudd, ne lásd, hogy *fiad* egymagában,
Fejét lehajlja s könyve pergedez! . . .
Majd összejön egyszer az élet útja . . .
Csak légy *iránytűm* a nagy életútra!

Illyés Bálint.

HAZA FELE.

A ködben, füstben elmarad a város,
Visz a gőzös, a robogó, —
Még egy-egy gyár kéménye int utánam,
Mint óriás gőzszobogó . . .
A zűrzavaros, idegbontó élet
Pora, gőze még fojtogat,
De látom már a vadvirágos rétet,
S a lombkoszorús dombokat!

Hajrá, előre! Csak ne várj, csak vágtsd
Te vasparipa, — csak odább!
Már rám mosolyg az első falu tornya
Halványzöld akác lombon át.
Már szétfoszlott a gyárak füstfelhője
Az ég lehajló peremén —
S a szabad róna friss, úde szellője
Virágillatot hajt élelem . . .

Hajrá, előre! — Ez már ösmerős táj:
Ez a liget . . . az a berek . . .
Nem én vagyok az a szomorú ember,
Megint magamra ismerék.
Annyi büfélő nem szállt át felettem,
Ha átszállott, hát — nyomtalan!
Megint a régi vidám fia lettem,
Az ábrándos, a gondtalan.

. . . Erdősélen, az árnyékos ösvényen
Torony iránt hogy ballagok:

Szirmukat szórják utamra a virágok,
A pacsirta fenn dalba fog,
Fuvalom-csókot küld az erdő mélye,
Örömkönyv reng a lombokon,
Ledűlök rég látott földem ölére
S a göröngyét is csókolom . . .

Lampérth Géza.

KÉPEK BISMARCKRÓL.

Lapunk jelen számában válogatott gyűjteményt közlünk azon képekből, melyek Bismarcknak személyére, köz- és magánéletére vonatkozólag oly nagy számmal készültek részint családja, részint a nagyközönség számára.

E képek közül művészileg is kiválóan becsesek például azok, a melyeket *Lenbach*, Bismarck kedvelt festője készített. Ilyen a vas-kancellárnak az az arczképe, mely nyugalomba vonulása negyedik évében, polgári öltözetben ábrázolja. Ezt *Lenbach* 1894-ben festette, kiváló hűséggel és jellemzetességgel másolván az agg herceggel arczvonásait és szokott szigorú nézését.

Igen sikerült az a szintén 1894-ben készült fénykép, mely Bismarckot családja és legbensőbb bizalmasai szűk körében tünteti föl. A képen föltüntetett társaság a friedrichsruhei kastély egyik termében van együtt két összetolt, leterített asztal körül, melyen emléktárgyak, gyufa- és hamutartók vannak keresetlenül elhelyezve. A kettős asztal felső végén Bismarck ül nagy karosszékeben, mellette a neje, ki oly példásan fejlesztette és ápolta övéiben a családi érzelmeket, ki azonban a képen ábrázolt jelenet után nem sokára elhunyt. Az öreg hercegnőtől jobbra legidősebb gyermeke, Mária, gróf Rantzau Kuno neje, ő rajta túl pedig *Lenbach*nak a család előtt szintén igen kedvelt neje ül. Az asztal alsó végén Rantzau gróf foglal helyet két mellette álló gyermekével, időbb pedig Bismarck időse fia, Herbert ül, míg neje, Hoyos Margit grófnő, vele átellenben az öreg herceg háta mögött áll, balját a szék karján nyugtatva. A grófnő (most már hercegnő) mögött a kép festője, *Lenbach*, gróf Rantzaué mögött *Schweninger* tanár, Bismarck egyik orvosa áll, balját a kályha vállára támasztva. Őtől jobbra gróf *Balyha* Vilmos, odább *Lindow*, Bismarck magántitkára, a Rantzau-gyermekeken túl pedig *Chrysanther*, Bismarck bizalmasa áll. De, midőn a kis társaság tagjait így egyenként elsoroltuk, nem feledkezhetünk meg Bismarck hú kutyájáról, a híressé lett *Thyrasról* sem, mely *Herbert* gróf

előtt szokott otthonossággal üldögel a szőnyegen, mintha tudatában volna, hogy ennek a fényes társaságnak ő is tagjaul érzi magát.

Történeti nevezetességük azok a képek, melyek Bismarckot és Andrássyt, meg a berlini konferenciát tüntetik föl jelenetes ábrázolásokban.

szerkezet hiányának, hanem a tengeri hajózás gyarapodásának tulajdonítható. A legnagyobb veszteség eddig Franciaországot érte, melynek 1892-től 1894-ig 224 vitorlás hajója és 7 gőzöse szenvedett hajótörést.

* Párisban évenként 54 millió frank áru tejet fogyasztanak el. Ebből az összegből a termelők 30 millió frankot kapnak, míg az elárulókra és egyéb

* Angliában a légszuszítógáz csöveit papírból készítik, melyeket olvasztott aszfaltba mártanak. Az efféle csöveken sem a levegő, sem a víz át nem hatol és a legnagyobb nyomást is elbírik. A földalatti vezetéseket most már általában ez új rendszer szerint készítik.

* A legtöbb gyilkosság Éjszaka-Amerikában fordul elő, a mennyiben statisztikai kimutatások sze-

1. Megérkezése a nyugati pályaudvarba. — 2. Bismarck herceg és Jacobini pápai nuncius. — 3. Bismarck herceg és Andrássy gróf ebéd után. — 4. Bismarck herceg Ő Felsége látogatására indul. — 5. Ő Felsége meglátogatja Bismarck herceget az Imperial-szállodában. — 6. Bismarck herceg és Andrássy gróf a szálloda ablakában. — 7. Búcsúzás Bismarck herceg elutazásakor.

BISMARCK HERCEG LÁTOGATÁSA BÉCSBEN, 1879-BEN.

EGYVELEG.

* Az Egyesült-Államok kormánya egy rendeletet bocsátott ki, mely szerint New-Yorkban, valamint az Unio nagyobb városaiban ezentúl 60 méternél magasabb házakat s 50 méternél magasabb vendégházakat építeni nem szabad; továbbá negyven méternél magasabb házakban két egymástól elkülönített lépcső alkalmazandó, hogy tűzveszély esetében a lakosok könnyebben menekülhessenek.

* A hajótörések száma folyton emelkedik, mi azonban nem a kellő vigyázat, vagy pedig a hajó-

közvetítőkre 23 millió frank esik. A tejszükségletet három kútforrásból fedezik. Az első a városban magában tartott 5700 tehén, a második Páris környéke 20 ezer tehénnel, a harmadik pedig a vidéki tejgazdaságok, melyek évenként százharminczöt millió liter tejet szállítanak Párisba. A városnak tejjel való rendes ellátását a vasutak és gőzhajók pontos közlekedése teszi lehetővé.

* Norvégia Bergen nevű városában papirpépből építettek egy templomot, melyben ezer ember helyet találhat. A falazatot oltott mészszel, aludt tejjel és tojás fehérjével tették vízhatlanná.

rint százezer ember közül harminczat meggyilkolnak. Mindezek dacára a múlt évben Amerikában csak 303 halálos ítéletet hajtottak végre, a többi gonosztevőkkel valószínűleg a Lynch-törvény bánt el.

* Egy Black nevű angol orvos megfigyelései szerint az ember állkapcsai 125 kilóig menő nyomó erőt képesek kifejteni. Egy közönséges beafstek-sült vesepecsenye — megrágására 20 kiló erő elegendő lenne, de az állkapcsok tényleg rendszeren 30—40 kilóig terjedő erővel szoktak működni.

ARANY LÁSZLÓ.

1844—1898.

Az Arany-család sirböltjét is befalazták, mint előbb a Petőfiét és Tompáéét. Mintha az istenek a nagy ajándékokért mindig nagy árt követelnének. Mind a hárman az ismeretlen, szegény nép köréből támadva, a szellem királyai közé fölemelkedtek, örök, el nem múló uralkodással, de családjuk egy ivadék alatt végkép kihalt.

Arany László, szülőinek egyetlen fiú gyermekük, 1844 márczius 24-én született, Nagy-Szalontán. Már gyermekkorában emléket beárnyozta a múzsá. Petőfi, ki Szalontán létében nagyon megszerette az eleven fiút, egy kedves, pajzán verset írt hozzá («Arany Lacinak») s egy másik költeményében is («Levél Arany Jánoshoz») megemlékezik «a barna Lacziról»; míg atyja Arany János, egyik legszebb ódáját, «Fiamnak» czimmel, ő hozzá írta. Alkalmassint a Petőfi dédelgetése által mintegy megörökített név okozta, a vele járó gyöngédséggel együtt, hogy a legkomolyabb emberek egyikét ismerősei és barátai, holtáig csak Laczinak nevezték. Középiskoláit Nagy-Körösön végezte, a hol atyja ugyanakkor tanár volt. Az első tanulók közé tartozott; barátaiban kissé változatos, de hű és jó pajtás vala. Magas, erős, eszontos fiú volt már akkor is: az Arany-család általános típusa, mint tőle hallám, a mely alól csak apja képezett kivételt. Arany Jánost időközben pesti barátai, s azok között első helyen Csengery, a fővárosba csalogatták föl s 1861 őszén ide jött a fiú is jogot hallgatni. Megszerezte a doktori és ügyvédi okleveleket s azután a Magyar Földhitelintézet szolgálatába lépett. Előbb igazgatósági jegyző, majd titkár, végre, 1880-tól fogva, igazgató volt a jogi osztályban.

Nagy nevű és nagy műveltségű atyja mellett maga is korán kezdett irodalommal foglalkozni; s legelső dolgozatait is már jellemzi a komolyság és a formai gondosság. Már 1862-ben egy kötet népmesét adott ki «Eredeti népmesék»

czimvel, mely mind e mai napig irodalmunk legjobb ilyenmű gyűjteményei közé tartozik, ha nem egyenesen a legelső. Egy dologban minden esetre az: az előadásban. Rendkívül kedves gyermek-mesék vannak benne nagy számmal (egy párt közülök Gyulai versben feldolgozott) s hangja a gyűjteménynek a leg-tisztábbak közé tartozik egész meseirodalomunkban. Kár, hogy könyvtári úton már évek óta nem kapható, bár a mesék egy jelentékeny részét iskolai olvasókönyvek és egyéb gyűjtemények átvették. A magyar népköltészet továbbra is érdekelte s Gyulaival együtt szerkesztették a *Kisfaludy-Társaság újabb népköltési gyűjteményét* (három kötet, 1872—1882) s székét a Kisfaludy-Társaságban is «Magyar népmeséinkről» czimű becses értekezésével foglalta el. Azon kívül elég sűrűn dolgozott atyjának «Koszorú»-jába, a Kemény-szerkesztette

«Pesti Napló»-ba, a Salamon Ferenc által szerkesztett «Budapesti Közlöny» tározójába kritikákat; az e lapok szerkesztője által 1867-ben kiadott «Magyarország Képében» czimű honismeretű vállalatba és a «Vasárnapi Ujság»-ba magyar népiéletből vett rajzokat, s különösen Csengery «Budapesti Szemlé»-jébe, szépirodalmi, kritikai s olykor pénzügyi dolgozatokat adván, eredetieket és fordításokat. 1867-ben «Elfrida» czimű költői beszévével a Kisfaludy-Társaság pályadíját nyerte el, mely azon évben öt tagjai közé is választotta. Elfridában Arany László költői tehetsége már kifejeletten s egész művészi jelentkezik. A vidáman induló, de később a tragikumba átjáró humoros történetet pompásan, elevenen beszéli el, hozzá illő formában, hangon s kitünő verseléssel; ma is egyike az

Ellinger Ede 1882-iki fényképe után.

ARANY LÁSZLÓ.

legjobb költői elbeszéléseinknek; e tárgyat nem rég Dóczy is feldolgozta vigjátékká, s a Nemzeti Színházban is színre került.

Azok az évek a kiegyezés után, különösen a 70-es évek elejétől fogva, nemcsak politikailag és közgazdaságilag, de irodalmilag is nagy-mérvű fölpezsdülés éve volt hazánkban. A sajtó egyszerre rendkívül megnőtt és nagy hatalommá lett. Könyvek, röpiratok sűrűn jelentek meg; még az olvasási kedv is sokkal nagyobb volt, mint most. A szívekbe az új életnek és alkotásnak vágya, lelkesedése lopódzott be. Erre az időre esik Arany László életének is legtermékenyebb s talán legboldogabb korszaka. Az a nagy tisztelt, a melylyel atyja iránt Csengery viseltetett, döntötte el részben az ő sorsát is. Mint láttuk, földhitelintézeti hivatalnok lett. Csengery vendégszerető házában a kiválóbb írók és tudósok egész csoportja szokott talál-

kozni: Arany János, Gyulai Pál, Salamon Ferenc, Szász Károly, Szilágyi Sándor, Lukács Móricz, Csengery Imre, stb., s a fiatal Laczit mindannyian szerették, becsülték s Csengery is úgy szerette, mint saját fiát. Ekkor írta legnagyobb költői munkáját, a «Déliárok hőseit». Titokban, még atyjával sem tudatva, hogy dolgozik valamin; s benyújtja a Kisfaludy-társaság pályázatára — névtelenül. A jutalmat a bírálók egyhangú magasztalással adják ki e munkának, de a szerző nem jelentkezik. A lapokban részletek jelennek meg belőle, melyek még inkább fokozzák a közönség érdeklődését, találgatások történnek mindenfelé, csak egy-két jó barát ismeri a szerzőt s az is hallgat róla. Még könyvtalokban is névtelenül jelent meg a mű (1873.), de az irodalomtörténet regisztrálta Arany László nevét, mely

ellen a szerző sem tiltakozott. A megnyert pályadíjat azonban mindjárt azonnal az írói segélyegyletnek ajándékozta. A «Déliárok hősei» azon kor egyik legtöbbet erő alkotása, bár bevégezése ellen tehetünk is kifogást. Pompás, eleven humor ömlik el az egészen, gyakran a gúnyba játszva; a hős, Hübele Balázs, minden ízében tipikus magyar alak; az 59—60-as évek hangulatának és eseményeinek itt-ott megkapó, néhol megindító rajzával találkozunk a költeményben; s nyelv és verselés alig hagynak fenn kívánni valót. S még egy feltűnő vonása van: alig ismerünk a magyar irodalomban ilyenemű munkát, mely annyira tele volna élettapasztalati igazságokkal; látszik, hogy írójuk lelkét már ekkor mennyire áthatották a gyakorlati élet kissé szomorú tanulságai.

De költői bees tekintetében Arany Lászlónak legtöbbet erő munkája mégis «A hunok harczai», melyet 1874-ben mutatott be a Kisfaludy-Társaság nagy gyűlésén. Azt az őt mondat dolgozta föl, hogy a nap-pali csatában egymás kezétől elesett hunok és gothok szelmei éjjel fölkelnek s a levegő-égben, ádáz gyűlölettel, éjréjre folytatják a harcot. Kaulbach, a híres német festő, egyik freskójában a berlini új muzeum falán, szintén meg-

festette ezt az eszmét; de ő a katalauni harcz-térre teszi az eseményt, s ott a hunok vezére maga Atilla. Arany szerencsésebb inventióval, az Atilla halála utáni nagy népiirtó esatával hozza kapcsolatba azt, midőn Étele rengeteg népe csakugyan faj szerint kétfelére s itt ezen a földön vívta harczát «a világ urának» birodalmaért. Erő és fenség nyilatkoznak a költeményben. Az egymásra következő hatalmas, szenvedélyes sorok, mint rohanó vihar, ragadják magukkal az olvasó lelkét. Mikor a szellemeknek a levegőben vívott rettenetes harczát leírta, így folytatja:

De azon éj óta, mint örök ígézet,
Marad e két népen az iszonyú végzet,
Hogy soha gót s hun közt ne lehessen béke,
Küzdjön a két fajnak minden nemzedéke,
Örökösen egymást kinezve, gyötörve,
Levertve százszor, soha meg nem törve.

A költemény folyvást emelkedik a pathos hangján, míg a vége felé egyszerre hideg,

józan gúnyba csap át, a melyből csak a legvégen tud ismét fölemelkedni. Íme az átmenet:

„Jön-e esoda ismét védeni a hun fajt?
Mint eljöv egykor felhők országából
Fenn a hadak útján a szellemi tábor.
Mint földi csatákban Magyarok Istene,
Mint rabigában is nagy nemzeti szellem,
Mentő hatalommal, nem földi erővel
Védett beözönlő népek hada ellen...

A haragos mennykőt! De bizony nem védett,
El ne higgy valahogy ily mese-beszédet.
Mi megövíttéddig, nem búv-esoda volt az.
Nem szellemi tábor s holmi privát isten,
De erőd, de kardod, de hazaszerelmed, stb.

„Annak a vége el van rontva”, mondá egyszer nekem beszélgetés közben, a miben neki igazat is adtam. A hangulat egysége van megromlva. De azért hatalmas, szép költemény, a melyet nem olvashatunk mély felindulással nélkül. A büszke magyar önértéket kevés költeményben nyilatkozott oly erőteljesen, mint ebben. És rendkívül jellemző is az íróra: egészen ő. Úgy égték, forrongtak az ő szívében is az indulatok, soká, soká még ezután; s a hogy a költemény végén, a gúnyos hideg ész oda kiált az ábrándozó magyarnak: úgy hűtötte le és tartotta féken állandóan saját szenvedélyeit. Mikor a költeményt Szász Károly az akadémia nagy termében éreces, csengő hangon felolvasta: a közönség lelkesedése szünni nem akart tapsviharban tört ki.

A fiatal költőt mindenfelé ünnepele, ki nek szíve ekkor, azon felül, a viszonzott szerelem édes boldogságával volt tele. A következők évben nőül is vette szíve választottját, a főváros egyik legszebb leányát: Szalay Gizellát, Szalay László történetíró fivérének, Istvánnak gyermekét, kiből holtig való gyöngéd, hű társat talált. Pár évvel ezelőtt történt; a nő még vidéken volt egy barátjánél, de Aranynak a hivatal miatt be kellett jönnie. Ide bent nyugtalan volt, mint a párja vesztett madár; minden üres idejét a budai hegyek közt töltte, egyedül. Egy ilyen útjára engem is magával vitt. Beköboroltunk a mi szép hegyeinket s estére a Fácán nagy termébe jutottunk le. Alig volt valaki ott rajtunk kívül. Arany melázza nézett sokáig szanaszét a teremben, végre csak ennyit mondott: „itt láttam először Gizikémet”. Pedig ekkor már mintegy 18 éves házasság voltak.

„A hunok harcza” volt Arany Lászlónak utolsó költeménye; többet nem írt. Prózát sem sokat; a legtöbbet: Gyulai »Budapesti Szemlé»-jébe névvel és névtelenül. De az, a mit elnémlása okául emlegetnek, a meghasonlás, elkeseredés, stb. mind csak mese. Ki parancsolhatja meg a rózsának, hogy szakadatlanul nyílják, ha nem abból a fájból való? Ha valami, úgy a költészet az, a mely megköveteli, hogy egész szívünkkel, lelkünkkel annak éljünk, másként nem sokat érő munka. Arany László jól tudta ezt, (az atyja is tudta és gyakorolta is): de a fűben roppant erős gyakorlati érzék is volt, valami csodálatos józanság, a melyet úgy látszik, anyjától örökölt. Szép hivatala volt, a melyet szeretett s a mely szintén egy egész férfi-lelket kívánt. Sokat adott a társadalmi állásra is, melyet hivatalalól nyert: volt szép ifjú neje, a kiért küzdeni érdemes vala. És azon kívül Arany János fia volt, a ki azt is tudta, hogy ha ír, csak igazi kifűnöt szabad írnia. Hiszen már a »Déliabók hősében, önmagát is gúnyolva, kimondja:

— Ritka Caesar,
Kinek bevállik az aut—aut.
Leszünk bizony beaurter, gazda, csiszár,
Meglakjuk otthon a város falát,
És elfelejtünk mindenféle mámorot,
Eszmávilágot, Múzsát, Marsot, Amort.

Úgy gondolkodott, hogy a költészet az ifjúság sajátja s ő leróta tartozását. S ezentúl élt családjának, a szerelmi boldogságnak, a társadalmi örömeinek, melyeket a mivelt lelkeknek az anyagi jólét nyújt. Nagy utazásokat tett; bejárta jóformán az egész Európát, hol nejevel, hol egyedül s itthon dolgozott férfiasan hivatalában. De azért szívében mindig volt jókora mennyiség a költészetből (az isteni adomány, a mely velünk száll a sirba), a melynek fényében, melegeben hoztatózódi, barátai gyönyörködtek is, de a világ előtt nem nyilatkozott meg többé. Szemeinek melázó tekintete, derült humora, mely soha sem hagyta el; a magas harmonia, melyben lelkét egysúlyban tartá: egyszerre elárulták a költőt, de maga a múzsátova röpött. Hányan vannak ilyenek körülöt-

tünk, elhallgatott költők, a kik szívökbé zárva tartogatták az isteni adomány maradvékát. hogy az élet küzdelme azt ki ne oltsa, — övéik számára!

De az említetteknek kívül még Arany László igen becses irodalmi munkásságát fejtett ki más téren is. Shakespeare-nek három darabját fordította le a magyar Shakespeare-kiadás számára (»A két veronai ifjú», »Tévedések játéka», »Sok hűhő semmiért») s Molière-nek egy vig-játékát, »A tudós nők»-et, s e fordítások szép, tiszta magyarság s a kifejezési erő dolgában csak az atyjáéinak engednek valamit s a többségének magasán fölötté állanak. Majd atyja halála után saját alá adta Arany János 8 kötetes nagy diszkidatását s nem sokkal ezután a »Hátrahagyott művek» négy vastag kötetét, rendkívül becses jegyzetekkel, mintát adván irodalmunkban a lelkiismeretes kiadásra. Megnyerte Zichy Mihályt Arany balladáinak illusztrálására s egy pompás díszművel gazdagította a magyar irodalmat; s alig egy pár hónapja, hogy kiadta Katona »Bánk bán»-ját Arany János jegyzetével. Ne vesszen el semmi abból, a mit a nagy költő írt. Általában atyja emléket a leggyöngédebb fűi kegyelettel kultiválta; saját műveiről a mit írtak, azért, bármilyen igaztalan volt is az, soha sem hallottam még csak szót is tenni; de az atyja emléket ért egy pár méltatlan támadás haragra gerjeszté, kivált ha annak forrása nem a tiszta meggyőződés volt.

De azért hogy nem írt, érdeklődött a közélet és irodalom minden eseménye iránt. Agya, szíve folytonosan működtek. Hallgatag volt, de tudott mindent. A közélet tevékenységében széles körűen részt vett, és nem utasított vissza semmi munkát, a miről azt tudta, hogy ahhoz ért és azzal használhat. Az Akadémia, a Kisfaludy-társaság könyvbíráló Bizottságainak tagja; a Franklin-társulat irodalmi bizottságának elnöke, azonkívül egy ideig e társulat egyik igazgatója; a budapesti ref. egyház presbytere, a dunamelléki egyházkerület tanácsbírája. Az írói segély-egyletnél, az írói és szerzői jogról szóló törvény végrehajtásánál, mint az ellenőrző bizottság elnöke érvényesíté munkásságát. A zajos társaságokat nem szerette. Hallása az utóbbi években meggyöngült ugyan, de csak egyik füle vált használhatóvá s a másik-még a csendes hangú társalgást is mindig megértette. De az erős aeszteitika érzék nála szigorú morális érzéssel párosult; azon felül nagyon komoly, érzékeny lélek volt, s az ilyen természetek soha és sehol nem szeretik a zajt és tömegeket.

Nálunk, a hol minden tehetségnek mintegy mértékül tekintik a politikai szereplést, neki is meg kellett ezt próbálnia. Talán ambíciója is vitte abba az irányba. Oly kevés nálunk a pénzügyekhez értő ember, a ki azon kívül független és önzetlen is: miért ne használhatna hazájának e téren is? Talán az is eszébe jutott, hogy a hova atyja és Petőfi nem juthattak be 1848-ban: ő, az utód, saját erején bevonul. Csakugyan, Szalonca városa, a melyet az Arany-család tett világhírűvé, az 1887—92-iki országgyűlésre egyhangúlag képviselőjévé választotta. De csak ez egy országgyűlésen volt képviselő. A következő cyclusra is megválasztották ugyan, de a választás körül annyi szabálytalanság történt, hogy Arany önként lemondott mandátumáról. A mi választási harcaink nem az ő érzékeny, költői kedélyéhez valóok voltak. Mindamellét összeköttetését politikai barátival azután is fentartotta; feljárt a klubba s vitakozott a napi kérdésekről. Az utolsó években mind erősebben az ország közgazdasági ügyei érdekelték; állásában módja is volt az egész ország gazdasági állapotába, mintegy konyhájába betekinteni, s a mit látott az nem volt vigasztaló. Félte bennünket Ausztria kizsákmányolásától is. »Szegényedünk, — mondá előttem többször, az utolsó években, — nemcsak a régi nemzet-föntartó elem, a közép-nemesség, hanem a nép is. És az állam hova-tovább, mind jobban bele nyúl a magán ember háztartásába, ennek hátrányára. Régebben a szegény embernek megvolt a kenyere; termett hozzá egy kis bora; a törkölyéből főzött egy kis pálinkát; olesón hozzá jutott a szűz dohányhoz; egy rozsdás puskával elvdászatokat nyúlra, kacskára. Az állam lassanként ezek nagy részét elvette tőle s cserébe adta az általános hadkötelezettséget, a militarizmust. Ez soká nem tarthat így,

különbön egy rettenetes socialis forradalomnak megyünk elébe, de a mit mi talán már nem értünk meg... Ö, szegény, csakugyan nem érte meg.

Az utolsó két évben mind szomorúbbá vált. Szép birtoka volt Alapon, Fehérmegyében. Próbált gazdálkodni, de abban sem találta gyönyörűségét, a mint hogy kevés dologban találta már. És ha igaz, hogy minden ember, s különösen minden jó ember élete egy tragédia: az volt az övé is. Jóságáról, nemes szívről mindenki tud beszélni, a kivel valaha köze volt. Szívesen tett jót mindenkivel, a kivel csak tehetett. A kis gyermekeket rendkívül szerette; elbeszélgetett velök, megajándékozta őket. Volt részvétele és könyörülete még az oktalan állat iránt is. A magyar fajnak, a szaloncai Aranyok fájának egy kiválóan szép, nemes terméke volt ő. Stílusa is, mint íróé, első helyen gyönyörű tiszta magyarsága által tűnik ki. Dacára európai műveltségének és sok utazásának: erős magyar karakterét változatlanul megtartotta s az idegen nemzetek alkotásai sem tántorították meg fajszeretében. Rendkívül tiszta ész, erős ítélet s bátor, férfias szív jellemezték. A mint testileg egy fejjel magasabb volt a legtöbb embernél: úgy lelki erőre, emelkedettségre is tiszta látásra nézve is fölötté állt a legtöbbnek. Hiszem, hogy e fényes tulajdonokkal, válságos időkben még sok szolgálatot tehetett volna nemzetének. De a Gondviselés másként akarta... Ezelőtt néhány hónappal a halál utáni létről beszélgettünk. Mindketten óvatosan érintők e kényes kérdést. Talán legközelebb járt az igazsághoz Schiller, a midőn egy gyönyörű versében (»A diadal-ünnepe») mondá:

«Mert a földi lét csak árny.
De a holtak mindig ének.

Igen; az ő erejük, jóságuk, emelkedettségük a miénk marad, a kik annak részei valánk, s tovább él és hat bennünk e földi világban.

Baráth Ferencz.

AZ ÚJ SZENT-JÁNOS-KÓRHÁZ.

Budapest állandó fejlődése s egyes régi részeinek nagy vagy éppen gyökeres átalakulása, de meg a változott idők követelése is szükségessé teszi, hogy az elavult, megrozszant épületeket elhárítsák a haladás útjából s újakat, tökéletesebbeket létesítsenek helyettük. Ilyen újabb építkezése a fővárosnak az új Szent-János-kórház, melyet a Zugligréteg vezet út mellett, a fogaskereki vasút állomásháza szomszédjában emeltek, hogy a hasonlóan régi Krisztinavárosi kórházat oda költöztessék ki.

A főváros kögyűlése 1887-ben határozta el, de csak 1895-ben kezdtek meg az építkezést, s ma már teljesen készen áll 13 külön épületével a nagy emberbaráti intézet, mely összesen 16,263 négyzetöölgyönt, gyönyörűen szabályozott területet foglal el. E hó 2-án már ünnepiesen fölavattatott s rendeltetésének át is adatott az új kórház, melyről minden illetékes ember elismeri, hogy nemcsak általában a kor színvonalán áll, hanem valósággal mintaszerű úgy az építkezése, mint a berendezése. Dr. Ludvík Endre, a kórház igazgatója, kinek mint kiváló szakembernek, nagy érdemei vannak az új kórház iyetén fölszerelése s mintaszerűsége tekintetében, a megnyitás alkalmából külön füzetben is kiadta az igazgatása alatt álló székesfővárosi duna-jobbparti kórházak ismeretét, melyből az új Szent-János-kórházra vonatkozólag mi is átveszünk az alábbiakat.

Az 1.312,412 forintba került épületesoporthoz a fölvételi épületen át nyílik a bejárás. Ennek keletre néző homlokán ez a fölrás van:

Székes-fővárosi Szent-János-kórház.

A kapu fölött Szent János szobra áll, a melyet Köllő Miklós készített. A szobor baljában keresztet tart, a fejét glória övezi, melyet villámfényrel meg lehet világítani. A szobor mellett két szárnyas angyal van: a baloldali fátylát tart, a másik kezével egyik kezével a bibliára mutat, a másik kezében pedig pálmáját tart. A szoborcsoportozat alatt van a főváros ezimere. A kapu alatt jobbra márványtáblára ezt a felirást vésték: »I. Ferencz József ö császári és apostoli királyi Főlségének dicsőségese uralkodása alatt épült 1895—1898.»

Az épület magas földszintjén van a gyógyszerár,

A fölvételi épület.

AZ ÚJ SZENT-JÁNOS-KÓRHÁZ BUDAPESTEN.

az igazgató irodája, a tanácsterem, az orvosok olvasó- és billiárd-szobája, továbbá a segédorvosok és a pap szobája. Az emeleten van az igazgató, a gondnok és az ellenőr lakása.

A fölvételi épület után következnek a sebészeti pavillon, mely ezer négyzetöölgyönt területen épült. Úgy a földszinten, mint az első emeleten férfi és női kórtérmekek vannak. Itt van a pompásan berendezett műtőterem.

A többi pavilonok a következők: két helygyógyászati pavillon, a szemészeti, a szülészeti és nőgyógyászati pavillon, a gyermek-pavillon, a ragályos gyermekbetegségek számára épült pavillon, az apácák lakása és kápolna, a konyhapavilon és a gépház, a gazdasági épület s a boncoló hullaház.

Az összes kórtérmekekben tömör vasból készült, fehérre mázolt, mosható, vassodrony-betéttel ellátott ágyak állanak. Minden ágyhoz három osztatú löszormatrac, két párna, egy téli és egy nyári takaró tartozik. Az éjjeli szekrények szintén fehérre vannak mázoltva, üveglappal és fiókkal vannak ellátva. Minden kórtéremben egy vagy több alacsony ruhaszekrény áll, melyeknek egyik végét íróasztalnak, másik végét mosdónak rendezték be. Valamennyi helyiséget gőzfűtéssel és villamos világítással látták el és kellő szellőztetésükön külön gépekkel gondoskodtak. Ezekhez járulnak az épületek közeit elfoglaló virágos kertek, melyeknek szégyéleit fákkal ültették be, hogy majd kellő árnyék is legyen.

Az új Szent-János-kórház felavatásával a régi Szent-János-kórházban megszüntették a beteg-fölvételt. Hogy mikor épült a fővárosnak ez a legregibb kórház, azt adatok híján ma már nem lehet pontosan megállapítani. Anyai bizonyos, hogy eleinte földszintes, négyzetes épület volt, s kibővítték csak 1727-ben gondolhattak, a mikor Posenbacher Mihály budai polgár e célra nagyobb alapítványt tett. 1820-ban ismét kibővítették a kórházat, mely ekkor már száz beteggyógyal volt ellátva, 1869-ben pedig megtoldották egy 80 ágyas szárny-épülettel. A testvérvárosok egyetemesekor az addig önálló kórházat mint főkkórházat a főváros felügyelete alá helyezték.

KÉPEK A HÁBORÚBÓL.

A spanyol hajóhad megsemmisülése San-Jago de Kubánál.

Sokáig emlékezetes marad a most folyó spanyol-amerikai háború történetében július 3-ika. Ezen a napon reggel 9 óra tájban semmisült meg a spanyoloknak Cervera vezérlete alatt álló hajóhada.

Ismeretes, hogy Cervera flottájával beleszort a san-jago-de-kubai kikötőbe és sehoggy sem tudott belőle kijutni, mert a kikötő szűk bejáratát elzárta az amerikai hajóhad. Végre is Cervera inkább el akart hajójával együtt pusztulni, mintsem hogy az amerikaiak kiéheztessék. Július 3-án reggel kitor az öbölből és át akart hatolni az amerikai hajóhadon. Kétségbeesett kísérlete azzal végződött, hogy hajói mind elpusztultak, a legénység megmaradt része pedig a vezérrel együtt fogságba került.

A »Mária Terézia» nevű osztrák torpedó-cirkálóhajó történetesen szemtanuja volt ennek

a tengeri ütközetnek s e hajó kapitányának jelentésén, valamint amerikai szemtanuk előadásán alapszik az ütközetnek az a képe, melyet mai számunkban bemutatunk.

A spanyol hajók, írja egy szemtanú, kétségbeesetten siettek előre a part mentén, miközben szüntelen érték őket az amerikai ágyúk pusztító lövései. Több mint 700 méternyíró történtek a lövések.

Húsz mérföldnyire jutottak a spanyol hajók San-Jagótól, a mikor az »Almirante Oquendo», a »Vizcaya» és a »Maria Theresa» hajók elpusztultak. Füstbe és lángokba borítva, nem látva más menedéket, maguk mentek zátonyra. Robbanás robbanást követett, itt is, ott is levegőbe repülő hajóalkatrészeket lehetett látni. Az amerikaiak erre abban hagyták a lövöldözést s a spanyol tengerészek megmentéséhez láttak. Legtovább a tengerre hajó, a »Cristobal Colon», tartotta magát a spanyol hajók közül. Négy amerikai hajó vette üldözöbe, át volt lyukasztva számtalan helyen, de még mindig ellenállott. Legénysége igyekezett felelni az amerikaiaknak abból a néhány ágyúból, a mely még épen maradt, de nem igen tudtak találni. Öket pedig nem kevesebb, mint 172 ágyú lötte, 30 mérföldnyi futás után végre a »Cristobal Colon» váratlanul megfordult s a nyílt tengerre igyekezett jutni. Ez volt az utolsó kétségbeesett kísérlete Cerverának a szabadulásra, de a »Jowa» és a »Texas» amerikai hajók megakadályozták a menekülést. A spanyol tengerre hajó meggyuladt és süllyedni kezdett. Erre aztán Cervera a part felé fordította hajóját s szándékosan zátonyra vitte. Csakhamar rettenetes robbanás volt hallható s a hajóból 300 méter magas tűz és víz-oszlop lövellt az ég felé s ezzel a Cervera büszke hajóhadának vége volt. Cervera maga is, valamint összes életben maradt emberei fogságba estek.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A »Budapesti Szemle» augusztusi füzetében dr. Thallóczy Lajos »A külügyek vezetése Svéd-Norvégországban» czímen hosszabb tanulmányt ír. A kettős ország közjogi állapota legjobban hasonlít a miénkhez. A norvégok most önálló külügyi vezetést követelnek s országos küldöttségek el is készítettek az erre vonatkozó javaslatot. Ezekben a munkálatokban megvannak a mi kiegyezésünk, illetőleg a mi jelenlegi külügyi vezetésünk tanulságai. Thallóczy ebből a szempontból tárgyalja a kérdést. Először a svéd-norvég unió keletkezését ismerteti, azután azokat az ellentéteket, a melyek a két ország között a külügyek vezetése miatt kifejlődtek, majd pedig úgy a svéd, mint a norvég javaslat főbb terveit. A tanulmány másik részében Magyarország külügyeinek vezetésével foglalkozik attól az időtől fogva, hogy Habsburgok a királyaink, egész a hatvanhetes kiegyezés rendelkezései. A tanulmány utolsó fejezetében azt mutatja ki, hogy a svéd-norvég unió

példája a mi viszonyainkra nem illik. Berzeviczy Albert folytatja ezután Olaszországban szerzett úti tapasztalataink közlését »Itália» czímen, részesebben ismertetvén ravennai, velencei és ferrari élményeit. Grosz Emil »Az orvosok képzése» czímű dolgozata alkalmosszerű kérdést tárgyal, firkészvén az okokat, melyek a magyar ifjúságot visszatartják az orvosi pályától. A szépirodalmi közlemények közt hetedik folytatását találjuk »Ott-hon, a szülőföldön» angol regénynek; költeményeket Léay Józseftől, (ki a kassai ereklye-kiállítás alkalmából írta. »Ötven év után» czímű hazafias költeményét), és Vargha Gyula fordításában Sully-Prudhomme-nak »Az est» czímű szép költeményét. Pap Ferencz »Széchenyi gondolatai a nagy lélekről» czímen a nagy hazafi iratából közöl egyes részleteket. Következik az »Értésítő» rovat az új könyvekről. Ez »A bevándorlók» czímű egykötetes regényt (írta Szikra), méltányolja, azután egy német történeti tanulmányt ismertet, melyet Voigt irt szent Adalbert prágai érsekről, ki állítólag szent István magyar királyt is megkeresztelte. Végül Arany Jánosnak Katona »Bánk bán»-jához irt megjegyzéseiről (Ráth Mór kiadásában jelent meg) emlékezik meg. A »Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Szerkeszi Gyulai Pál, kiadja a Franklin-Társulat.

Az utczáról, elbeszélések, írta Kozsbor Márton. Tizenegy elbeszélés van a kötetben: »Schuberték», »Marika bába készül», »A művészés», »Ahasvér», »Dóra», »Dombay és fia», »Alom», »Az utczán», »Barnabás regénye», »Légyott» és »Tamás úr». Megrendelhető Lugoson, Weisz és Sziklai könyvnyomdájában; ára 1 frt.

A mezei gazdaságtan rövid foglalata. Írta K. Vörös Sándor. Ez a könyv, mint czime is mutatja, a gazdasági téren szükséges ismereteket sorolja fel röviden, szerencsés tapintattal kiválogatva, csoportosítva a legszükségesebbeket, miert is a kezdőknek különösen alkalmas. A munka használhatóságának különben bizonyítéka az is, hogy most már harmadik kiadásban jelent meg, a mi mezőgazdasági irodalmunkban valóban ritka jelenség. Az érdemes munkás Kolozsvárt Stein J. könyvkereskedésében jelent meg s ára füve 2 korona.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Ruschek Antal ezüstmiséje. Győr városában szeretettel ülték meg Ruschek Antal győr-nádorvárosi plebános, a jeles egyházi szónok és író pappá szentelésének huszonöt éves jubileumát. A város egész közönsége egyesült az érdemes férfi körül, s a gyöngédségnek és tiszteltnek minden alkalmát megragadta, hogy érzelmet kifejezhesse. Győr város törvényhatósága is Kautz Gusztáv dr. indítványára elhatározta, hogy Ruschek érdemeit jegyzőkönyvbe veszi és magát az ünnepen küldöttséggel képviselteti.

Az ünnepély július 30-ikán, szombaton este kezdődött. A nádorvárosi hívők este 6 órakor gyűltek össze az árvalányház termében s nevékn

Erelyi fényképe után.

AZ ÚJ SZENT-JÁNOS-KÓRHÁZ A FOGASKEREKI VASÚT FELŐL.

Farkas Máttyás városi tanácsnok szép beszéd kíséretében átnyújtotta emléktárgyukat, egy művészi becsű Szent Antal szobrot. Utána az iskolás gyermekek és árvaleányok ünnepe következett, a kik alkalmi előadást rendeztek. Este 9 órakor a győri kath. legényegylet s a velük egyesült iparos-közönség szerenádöt rendezett a plébániához előtt. Az ünnep napja, az ezüst mise július 31-ikén volt. A fővárosból is sokan érkeztek. *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszter pedig következő levelet intézte Ruschekhez: „Főtisztelendő Esperes-Plebános ur! Örömmel értesültem arról, hogy főtisztelendőséged a hónap 31-én ünnepi pappá szentelésének 25-ik évfordulóját. A letelt idő alatt főtisztelendőséged magasatos pályáján ugy egyházát, mint a magyar tanügyet és irodalmat mindenkor igaz ügyszeretettel szolgálta. Ügybizgató munkásságának e forduló pontján melegen üdvözlöm főtisztelendőségedet s kívánom, hogy egyháza és a magyar köznevelődés javára még sokáig működhesse. A minisztert egyszerűen az ünnepén *Halász* Ferencz miniszteri osztálytanácsos képviselte.

Július 31-ikén Győr-Nádorváros házeit fellobogtatták és reggel taraczkok dörögtek. A templom belseje virágdíszben állott. Kilenc órakor kezdődött

MI UJSÁG?

Bismarck halála. Az elmúlt héten világszerte a nagy német államférfi halála foglalkoztatta a közvéleményt, különösen — a mi természetes — Németországban, hol ez idő szerint alig beszélnek és írnak egyébről. A nemzeti gyásznak minél méltóbb kifejezése az egész német népet áthatja s legelő jár e tekintetben *Vilmos* császár, a ki a gyász hírére rögtön félbeszakította éjszakai utazását, s még táviratban intézkedett, hogy az elhunytat Berlinben az uralkodó család sírboltjába temessék. Azonban a család nem fogadhatta el eme megtiszteltetést, mert Bismarck még életében rendelkezett, hogy mi történjék, ha meghal. Temessék el Friedrichsruhében, s írják föl a sírkövére, hogy: „*I. Vilmos császár hű német szolgája*“. Végül intézkedésében így ő semmi intézkedni valót nem hagyott II. Vilmos császárnak, a kinek meg nem bocsátotta, hogy a szolgálatból elbocsátotta, és tapasztalatait igénybe venni nem akarta. „Legalább haló porom-

fia, Herbert előtt, hogy a halottnak a berlini dómban díszes síremléket és szobrot állít, de Herbert herceg tisztelettel utalt atyja végső akaratára. A császár még Friedrichsruhéból parancsot intézett a hadsereghez, melyben magasztalja az elhunyt érdemeit s nyolcz napi gyászt rendel el. Az országos gyászünnep azonban elmaradt. Augusztus 4-ikén Berlinben az I. Vilmos császár emlékére emelt templomban gyászszertartást tartottak. A császári pár és az állami méltóságok is jelen voltak. Faber udvari lelkész mondta a gyászbeszédet. A templom előtt katonaság állt, az épületeken gyászlógók lengtek. Berlin azonban nem adhatott nyugvóhelyet a német egység megalkotójának.

A király a hadgyakorlatokon. A király Ferencz Ferdinánd főherceggel együtt szeptember 1-én érkezik *Buczásra*, hol a király a fürdő-előjáróság emeletes épületében fog lakni. Szeptember 2-án kezdődik a nagygyakorlat, másnap folytatják, szeptember 4-én — vasárnap — pihenő lesz; a király ezen a napon részt vesz a templomi isten-

AZ ÚJ SZENT-JÁNOS-KÓRHÁZ BUDAPESTEN.

Weinwurm fényképe után.

az ezüstmise. A jubiláns manduktora *Mohl* kanonok volt, ugyanaz, ki huszonöt évvel ezelőtt őt ugyan-ezen oltárnál első miséjéhez vezette. Mise alatt a város dalegyesületeinek női- és férfi-kara énekelt. Az alkalmi szentbeszédet *Mohl* kanonok mondotta. Mise végével *Ruschek* abban a diszpalcstban, a melyet ezzel az alkalommal ajánlottak fel neki, megindító beszédet mondott. Megilletődve könyeztek a jelenlevők. Az istentisztelet után a küldöttségek tisztelegtek az ünnepelnél. Első volt Győr város küldöttsége, melynek nevében *Zechmeister* polgármester méltatta *Ruschek* Antalnak, mint a szeretet vallása igazi papjának a közügyek fáradságtalan harcosának huszonöt éven át szerzett sok, fényes érdemét. A szép beszédhez méltó volt *Ruschek* válasza. Mint a város fia — egymond — úgy érzi magát e perczben, mint mikor a jó apa lehajol és gyermekét megcsókolja. A város küldöttsége után a kath. autonómia testületének küldöttsége tiszteleg, majd az evangélikus, a református egyház küldöttsége, a győrvévidéki tanító-egylet, Győrsziget községe, a nőegyletek, a legényegylet, a győrszigeti tüzoltók, ipartársulatok. A küldöttségek értékes emléktárgyakkal lepték meg az ünnepeltet. Délután egy órakor a Vigadó nagytermében kétszáz terítékű bankett fejezte be az ünnepségeket.

ban legyen nyugodalom. Állítólag így szólt Bismarck, midőn végső intézkedéseit megtette. Temetése egyszerű és csöndes volt. Utódja, *Hohenlohe* herceg augusztus 1-én érkezett a halotthoz, hogy a porosz államminisztérium kosszorját elhelyezze. Az elhunyt nővére, *Arnim* grófné piros rózsza bokrétát tett a halott mellére, aztán bezárták a koporsót, mert a test feloszlásnak indult. A császár elrendelte, hogy *Begas* szobrász a halottról maszkot vegyen egy készítenő szoborhoz, de *Begas* megbizottja már bezárva találta a koporsót. *Lembach*, a nagyhírű arczképfestő, Bismarck bizalmas barátja, ki a koporsó lezárása előtt érkezett, szintén nem készített vázlatot, mert úgy találta, hogy az arcz nagyon megváltozott. A császár is elment nevével a koporsóhoz, hogy megadja a nagy embernek az utolsó tiszteletet. Temetési pompa nem volt, mindössze vagy harmincz ember jelenlétében tartottak rövid egyházi szertartást. A koporsó ott fog maradni, míg a Bismarck által kijelölt helyen elkészül a sírreg, melybe elhozzák *Varzinból* felesége tetemét is, aztán mauzóleumot építenek fölébe. A császári pár a szertartás után elutazott Berlinbe. A császár a búcsúzásokor ismételte Bismarck

tiszteleten. Szeptember 5—6-ikán folytatják a gyakorlatot s 7-én befejezik. Szeptember 8-án a király *Lócsára* utazik, a hol azonban csak 12-én kezdődik a nagygyakorlat és mindössze négy napig tart. Szeptember 17-én elutazik a király.

A királyné Nauheimban. Erzsébet királyné egészségi állapotáról megnyugtató hírek érkeznek. A felséges asszony jól érzi magát és épen azért meg akarja hosszabbítani ottani időzését. Minden nap reggel hat órakor fürdik. Rendszeresen gyalog megy a parkon át a fürdőházba, a hol komornája szokta várni. Fürdő után kocsin tér haza, egy órára lenyugszik, aztán orvosát, dr. *Schottot* fogadja. Délután fél három órakor a királyné kísétál vagy kocsizik. Újabb hírek szerint nem bizonyos, hogy a király látogatást tesz *Nauheimban*. *Viktória* császárné, III. *Frigyes* Vilmos császár özvegye augusztus 2-ikán meglátogatta a királynét. A legközelebbi napokra a *hesszeni* nagyherceg látogatását várják.

Új államtitkár a kereskedelmi minisztériumban. A hivatalos lap augusztus 2-iki száma közölte, hogy Ó Felsége *Vörös Lászlót*, a nagy munkásságú és előkelő hivatalában oly közmegelegedéssel működött kereskedelmi államtitkárt buzgó működésé-

nek elismerése mellett, saját kérelmére fölmentette. Ugyanekkor közölte a hivatalos lap, hogy dr. *Schmidt* Józsefet, a szabadalmi hivatal elnökét nevezte ki a királyi államtitkárnak. *Schmidt* az első szakemberek közül való. Ő rendezte, mint miniszteri tanácsos, a regále-megváltást, majd a földmivélsügyi minisztérium lótenyésztési osztályát vezette. Nevét az ezredévi kiállítás tette országosan ismertté, mert nemcsak mint kötelességtudó tisztviselő, hanem mint nagy látkörrrel és erős meggyőződéssel bíró vezető intézte az egész kiállítást.

Brassai síremléke. A kitűnő tudós, *Brassai* Sámuel sírja még jeltelen a kolozsvári temetőben. Most *Kolozsvárott* előkelő férfiakból bizottság alakult, hogy méltó emlékkel díszítse. Felhívást intéztek tehát *Brassai* nagyszámú tisztelőihez, tanítványaihoz, hogy a kegyelet művét támogassák.

„Az a sir — egymond a felhívás — mind-

okiratok szerint. Ezzel Magyarország területére, 860 négyszögöllel növekedett. A *Vasmegyében* fekvő *Bukkkösd* magyar község és *Ober-Langitz* csehrák helysége között a két ország megbízottjai helyszíni szemléje alapján az ország határát újlag megállapították és a határköveket ismét elhelyezték. Ezzel régi vitás ügy nyert elintézését.

Háború és béke. A háború és a béke-alkudozás is folyt a múlt héten. Az amerikai csapatok behatoltak *Portoriko* szigetére is. *San Martin* spanyol ezredes ellenállás nélkül ott hagyta *Ponce* tengerparti várost. Ezért a hadi bíróság az ezredest agyonlövette; *Puig* alezredes pedig, kire hasonló sors várt, öngyilkos lett. Ezalatt *Madridban* a spanyol kormány tárgyalta a béke feltételeit, s augusztus 4-ikéről jelentik, hogy a súlyos feltételeket kénytelen volt elfogadni. Most már remélhetőleg egy pár nap alatt elhallgatnak a fegyverek s vége szakad az egyetlen háborúnak, mely Spanyolországot oly készenlétlenül és oly nagy kimerültségben találta.

nek szerzője. A részvét igen nagy volt s az ország-ból mindenfelől egyre-másra érkeztek a részvét nyilatkozatok.

A földhitelezet igazgatóságát kivül a Földhitelezet igazgatósága és a Franklin-Társulat is gyászjelentést adtak ki. Az özvegy gyászjelentése így hangzik:

„Őze, *Arany Lászlóné*, szül. *Szalay Gizella* mélyen szomorodott szívvel jelenti szeretett férjének, *Arany Lászlónak*, a Magyar Földhitelezet jogügyi igazgatóságának, a Magyar Tudományos Akadémia, a Kisfaludy-társaság, az ev. ref. egyháztanács tagjának, Szalonta város volt orsz. képviselőjének, stb. ez évi augusztus 1-én reggel 9^{1/2} órakor, életének 55-ik, boldog házasságának huszonharmadik évében bekövetkezett gyásos elhunytát. A boldogulnak földi maradványai e hónap 3-ikán délután 4 órakor fognak a Magyar Földhitelezet épületéből (Bálvány-utca 7 sz.) az ev. ref. egyház szertartása szerint a kerepesi-úti temetőben örök nyugalomra tetetni. Budapest, 1898. augusztus 1-én. Nyugodjék békében!

A Földhitelezet palotájában a halottas szobát koszorúkat zöme borította el; s a részvétlátogatók, levelek és táviratok is egymást érték. Részvétiratot

A SPANYOL-AMERIKAI HÁBORÚ. — A SPANYOL HAJÓHAD PUSZTULÁSA A SAN-JAGÓI ÖBÖL MELLETT JULIUS 3-ÁN.

nyájunké, az egész magyar nemzeté úgy, a mint *Brassai* Sámuel egész lelkével és minden gondolatával azé volt. — Reméljük, sőt meg vagyunk győződve, hogy a magyar társadalom, a mely nagyjait mindig meg tudta becsülni, *Brassaijához* is hű lesz.

A felhívást aláírták *Esterházy* Kálmán gróf, az erdélyi muzeum-egyesület elnöke, *Ferencz* József unitárius püspök, *Gyulai* Pál, a tud. akadémia igazgatósági tagja, *Farkas* Lajos dr. egyetemi prorektor, a síremlék-bizottság elnökei, *Szavacsina* Géza Kolozsvár polgármestere, *Fekete* Gábor kir. táblai elnök, *Hegedűs* Sándor és *Groisz* Gusztáv orsz. képviselők, a bizottság alelnökei; továbbá mint a síremlék-bizottság tagjai: gróf *Béldi* Akos, *Pötsa* József főispánok, *Szász* Domokos püspök, *Kuun* Géza gróf, *Dániel* Gábor főrendiházi tag, *Bartha* Miklós orsz. képviselő, *Herman* Ottó, *Concha* Győző, *Sándor* József, *Erkel* Sándor, *Kövér* László, stb. — A bizottság a legkisebb adományt is háálásán fogadja. A pénzt *Merza* Lajos pénztáros-hoz Kolozsvárra kell küldeni.

Egy millió korona köznevelődési célokra. A felvidéki *Igló* város képviselőtestülete több kulturális feladat megvalósítása céljából tartott közgyűlést, melyen elhatározta, hogy egy millió koronát egyhangulag elhatározta, hogy egy millió koronát törlesztési kölcsönt vesz föl.

Az ország határa Ausztria felé. Az ország nyugati határát a napokban kiigazították, hiteles

A m. kir. állami lótenyész-intézetek katonai legénysége részére szállítandó ágymentiek és egyenruházati tárgyak szükséges a földmivélsügyi m. kir. minisztérium által kibocsátott árlejtési hirdetményt a vállalkozni kívánók figyelmébe ajánljuk.

HALÁLOZÁSOK.

ARANY László temetése e hó 3-ikán délután ment végbe. Nagynevű atyja mellé temették el a kerepesi-úti temetőben levő sírboltba, a hol immár együtt nyugszik a költő egész családja: *Arany* János és neje, unokájuk: *Száll* Piroksa, és *Arany* László. *Arany* László június végén hirtelen lázba esett, a melyből kigyógyult ugyan, de nem sokára visszatért a betegsége, a mely tüszusnak bizonyult. Majd igen súlyosra fordult a baj és szerető neje és hozzátartozói legmondosabb, önfeláldozó ápolása mellett is megtörte a még életős férfit, s beállott a haláltusa, mely nem sokáig tartott. *Arany* László aug. 1-én este tíz perczel tíz óra után neje karjai között esedezesen elhunyt. A halál hírére a Magyar Földhitelezet igazgatósága az intézet palotájára azonnal kitézette a gyászlógót, s gyászt öltött az egész palota. A temetkezési vállalat emberei fekete lepelbe vonták az épület bejáratját, a lépcsőházat, s az álléstermin vezető folyosót. Itt állították föl fekete baldachin alatt délszaki növényektől, virágerdőtől körveve a díszes ravatalt, melyen utolsó útja előtt megpihent a „*Délibábok* hőse-

küldtek: *Tisza* Kálmán, *Tisza* Kálmáné, *Jókai* Mór, *Wekerle* Sándor, *Darányi* Ignác, *Pallavicini* Ede örgróf, *Szlávy* József, *Szász* Károly, *Tisza* István, *Szily* Kálmán, gr. *Zichy* Géza, *Berezviczy* Albert, *Görgei* Arthur, *Thallóczy* Lajos, b. *Harkányi* Frigyes, *König* Gyula, *Vörösmarty* Béla, *Berezik* Árpád, *Fábián* László főispán, gr. *Csáky* Ilona, öz. *Csiky* Gergelyné, gr. *Károlyi* Tiborné, gr. *Telesi* Sándorné, b. *Edelsheim-Gyulai* Lipótné, *Fraknoi* Vilmos, stb. A temetés a főváros előkelő társadalmának nagy részvétét tanúsította. Ott voltak: báró *Dániel* Ernő miniszter, *Zsilinszky* Mihály és *Pócs* Sándor államtitkárok, *Szalay* Péter, *Szalay* Imre, *Abonyi* Emil, *Berezik* Árpád, *Forster* Gyula, *Márai* Izidor és *Heinrich* Gusztáv miniszteri tanácsosok, *Hieronymi* Károly és *Fabiny* Teofil v. b. t. tanácsosok, gróf *Károlyi* Tibor a főrendiház alelnöke, *Gyulai* Pál és *Lechner* Ágost főrendiházi tagok, *Madarász* József, *Miklós* Odón, *Babits* József orsz. képviselők, *Hammerberg* Jenő kir. főügyész, *Högyes* Endre, *Pertik* Ottó, *Grósz* Emil egyetemi tanárok, *Baksay* Sándor, *Tóth* Lőrincz, *Vargha* Gyula, *Pauer* Imre, *Bartók* Lajos, *Dalmady* Győző, stb. a magyar tud. akadémia, a Kisfaludy- és *Petőfi*-társaság képviselőiben: a Földhitelezet tisztviselői, élükön gr. *Dessewffy* Aurél elnökkel, *Forster* Gyula és *Lukács* Antal igazgatókkal, *Treibitsch* Ignác h. igazgató, *Csengery* Loránt titkár, *Benkő* Kálmán (a képzőművészeti társulat igazgatója), *Hajduska* Emil, *Császár* Ferencz, továbbá nagy számmal az irodalom

s művészet képviselői, a Földhivatalintézet, a Franklin-Társulat tisztviselői élőkön Hirsch Lipót igazgatóval, Nagy-Szalonta város 16 tagból álló küldöttsége. A fájdalomtól megtört özvegy fivére, Szalay Péter országos posta- és táviratigazgatósági elnök karján s tőle támogatva vett részt a gyászszertartáson, családiját és jó ismerőseit nagy számból kövöltve; ez utóbbiak közül ott voltak: Heinrich Gusztáv és neje, Gyulai Aranka, Feszty Árpád és neje, stb. Az egyházi gyászszertartást Haypál Benő budai ref. lelkész végezte, ékes szavakkal emlékeztetve meg az Arany-család érdemeiről. Ezután Gyulai Pál mondta el mélyen meghatóttan búcsúját. Beszédje így hangzott:

„A Magyar Tudományos Akadémia, a Kisfaludy-társaság és a magam fájdalom nevében intézek hozzád néhány búcsúszót, szeretettel és felejtethetetlen barátnak. Dicső atyád emléke és saját irodalmi munkásságod csatlakoztatva két intézethez s atyád kortársainak barátságára mintegy örökségképp szállott rád. Oh, ki hitte volna, hogy mi temetünk el téged, mi azok, kik ismertünk, mint vidám gyermeket, nagymenyő ifjút és munkabíró, erőteljes férfit. Mily biztató jelek között léptél a nagy világra. Mily örömet tapasztaltunk irodalmi sikereidnek, midőn kétszer nyertél koszorút a Kisfaludy-társaság költői pályázatán, midőn sikerült Shakespeare- és Molière-fordításaid ajándékozni meg nemzetednek, midőn a magyar népköltészet maradványait gyűjtve, jeles értékekben fejtetted a magyar népszellemlenyelekedéseit, midőn irodalmi, nemzetgazdasági, politikai tanulmányokkal és bírálatokkal gazdagítottad folyóiratunkat. És nemcsak az irodalmi, hanem a hivatalos pályán is kitűntél. Mint a Magyar Földhivatalintézet egyik igazgatója, munkásságod javarészt az intézet céljainak szentelted azzal a lelkiismeretes szorgalommal, mely sajátod vala. Atyádtól örökölt, mély erkölcsi és nemzeti érzéssel nyilatult minden tetteidben. Komoly, látszólag hideg külsőd érző, emberszerető szívet takart S mily boldogódn és hűvel szeretted nődet, a kivel oly boldogul éltél. És most minden dűlva, összetörve, romokban. Mintha a sorsnak kedve telék abban, hogy a kiváló férfiak pályájuk delén sűjtje le, mintha irigylélné a boldog házassági frigyét s örömet tépné szét. De ádáz fájdalom ne bántsa hamvait. Nyugodjunk meg az isteni gondviselés végzésén. A halál nem győzedelmeskedhetik a szellemen. Te nem haltál meg egészen reánk nézve, folyást élni fogsz nőd, rokonaid és barátaid szívében; az irodalomban műveid tartják fenn emlékedet, és mindazok, a kik ismertek, még sokáig fognak emlegetni. Áldás porádra! Isten veled! Isten veled!”

Erre megindult a halottas menet végig a Nádor- és Fűrdő-utcán, az Andrásy-úton, Erzsébet-körúton és Kerepesi-úton. A temetőben is nagy sokaság várt. Itt nyitva állt már a kő-sír, s Arany János és neje, s Piroksa unokájuk mellé elhelyezték benne a fűt is, Arany Lászlót. A sírnál meg Haypál lelkész mondott rövid imát, s gróf Dessewffy Aurél, a Földhivatalintézet elnöke mondott istenhozzádat. Az özvegy, a rokonság és Nagy-Szalonta küldöttsége, élén Széll Kálmán ref. esperessel, ki Arany János leányának, Juliskának férje volt, megvárta, míg a sírúregre visszahelyezték a nehéz vörös márvány kőfedelelet.

TÉLY IVÁN, nyugalmazott egyetemi tanár, a hellen klasszikus műveltség lelkes barátja és ápolója, elhunyt e hó 2-án 83 éves korában Budapesten. Temetése e hó 3-án ment végbe. A kerepesi-úti temetőben helyezték örök nyugalomra az öreg tudóst, hol a főváros engedett át díszsírhelyet hamvainak, Kossuth sírja közelében. Az egyetem bölcsészeti karának Budapesten időző tanárai valamennyien jelen voltak a temetésen, ugyancsak Tély tanítványai közül is sokan. Bleszkány Ferencz józsefvárosi káplán szentelte be a holttestet. Az akadémia és a tudomány egyetem nevében dr. Heinrich Gusztáv egyetemi tanár mondott gyászbeszédet.

FARKAS JÁNOS, hegedűművész, a Hubay-Popper kvartett-társaság volt tagja, Kolozsvárt meghalt 29 éves korában. Pozsonyban született, atyja is jeles zenesz s jelenleg a kolozsvári konzervatórium igazgatója. Berlinben Joachim mester vezetésére alatti tanult tovább s Joachim annyira megszerette a nagylelkűségét, szerény magyar ifjút, hogy maga mellé vette s teljesen díjtalanul tanította s anyagilag is támogatta. Hazajötté után két éven át volt tagja a Hubay-Popper négyesnek s a zeneakadémián gyakran helyettesítette mesterét, a kinek szellemében tanította a magasabb zeneesztélyeket. 1895 óta a budapesti kamara-zeneegyütletnek is második hegedűse volt.

GARNIER KÁROLY, hírneves műépítő, mint Párisból jelentik, meghalt. Vele a legkitűnőbb francia művészek egyike szállott sírba, az antik és a modern

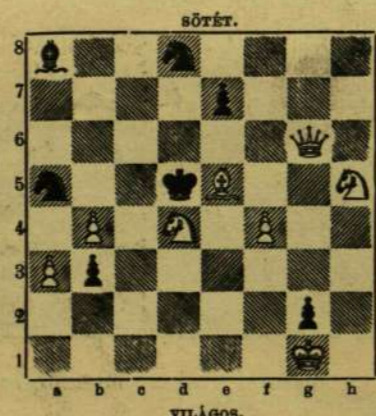
épitőművészet egyik leghivatottabb ismerője és apostola. Hosszú élete alatt (1825-ben született Párisban) számos díszes és monumentális épülettel és emlékekkel gazdagította Páris építési szépségét; legfőbb műve az operaház, a melynek nemcsak építését vezette, hanem tervét is készítette, elnyerve a kitűnő pályázat nagy díját.

Elhunytak még a közlebbi napokban: Kászonim-péri BALÁSI LAJOS, 1848—49-iki Boockay-husár főhadnagy s Kászonszék utolsó választott alkirály-bírája. — Marczfalvai DOBOS KÁLMÁN, nyug-ezredes, Budapesten. — SZABADOS SÁNDOR, negyven-nyolczas honvéd, 79 éves korában, Kassán. — BÁRÓ KEMÉNY ELEK, az osztályorszáját ellenőre, a temesvári lottó volt igazgatója, Budapesten, honnan holttestét Dévára szállították. — ZÁKÁNYI TAMESVÁRY PÁL, kunágotai és m.-bánhegyesi föld-birtokos, Budapesten, 59 esztendőskorában. — ZÁKARY ZSIGMOND, nyug. számvevő, 87 éves korában, Kaposváron. — Tótrónai PRÓNAY ISTVÁN, Rom-hányon. — STERN MIKSA, a főváros egyik régi cipészüzletének tulajdonosa. — FRANTZ GYULA, kir. törvényszéki albiró, 29 éves korában, Egerben. — LEDERER JÁNOS, kir. főmérnök, a soproni állam-épitési hivatal főnöke, 40 éves korában, Sopronban. — HUDOVERING KÁROLY, nyug. honvédszázados, a petersdorfi és a neszideri papírgyárak vezetője, 52 esztendőskorában, Laibachban, honnan Budapestre hozták.

Öz. rettegfalvi RETTEGHY ISTVÁNNÉ, született Kláray Erzsébet, 90 éves korában, Velek községben. — Egyházás-büki DERVÁRCS JÁNOSNÉ, szül. Tivolt Vilma, 44 éves korában, Szent-Kozma-dombja zalamegyei községben. — OLÁH EMMA, özvegy Oláh Antalné, szül. Homok Róza leánya, Nyiregyháza, s holttestét Nagy-Kállóra szállították. — Királyfiai JESZENÁK JÁNOSNÉ báróné, született erdőteleki Szentmáry Gizella, 27 éves korában, O-Gyallán. — Hazslini HAZSLINSZKY GYULÁNÉ, született Bornemisza Sarolta, 44 éves korában, Kassán. — AGORASZTÓ MELANIE, özvegy Agorasztó Szilárdné leánya, 26 éves korában, Budapesten. — ÖZV. FABINYI SÁMUELNÉ, született Kánya Petronella, 66 éves korában, Csetnek gömörmegyei községben; az elhunytban Fabinyi Rudolf kolozsvári egyetemi tanár, Fabinyi Gusztáv kir. itélőtáblai bíró, Fabinyi Lejos százados, Fabinyi Samu tisztviselő és Fabinyi Kornélia nevelő-ánnyuk, özv. Szegő Mórné, szül. Kánya Emilia, egykor sokat működött írónő pedig testvérét gyászolja.

SAKKJÁTÉK.

2073. számú feladvány. Gehlert A.-tól.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

A 2058. sz. feladvány megfejtése. Dubbs F.-től.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Fh7—d3	c7—c6 (a)	1. ...	c7—c6 (b)	
2. Vg2—g3	Kd6—c5 (a)	2. Vg2—e4	Kd6—c5	
3. h2—b4	Kc5—d5	3. Bh4—h6	Kc5—d5	
4. Fd3—e4 mat.		4. Fd3—c4 mat.		

a1.	b.
1. ...	Kd6—c5 (c)
2. Fd3—c4	Kd5—c5
3. Vg3—a3 mat.	
	3. Bh4—h6
	Kd6—c5
	4. b2—b4 mat.

Világos.	c.	Sötét.
1. ...	Fb8—a7	
2. Bh4—h6	Kd6—c5	
3. Vg2—e4 stb.		

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Szilády Zoltán. — Szarvason: Balogh D. — A pesti sakk-kör.

Szerkesztői mondánivalók.

Örök átok. Három dal. Nóták. Jó középzeredek, de a magasabb irodalmi mértéket egy sem tti meg. Furcsa eset. Ellopták. Mese. A két első teljesen értelmetlen; népművészet akarna lenni, de sem a tárgyban, sem a kidolgozásban nincs semmi figyelemre méltó. A 'Mese' elég ügyes, értékét azonban nagyon leszállítja az erőtlén nyelv és gyöngye verselés.

Nem közölhetők: A csalfa lány. Királyunk álma. Álom. Népdal. Letört virág. Az új asszony. Csillag-szemű szöke kis lány. Mi zűg, mi zűg a levegőben. Vildghabóru. A hazafias aggodalom nemesen íráb szívre mutat, de költői tehetség ezek a kísérletek egyáltalán nem árulnak el. — Az én virágom. Leány-szerelm. Közönséges rimpengetések, költői érték nélkül. — Az esperes úr rózsája. Parasztok költ. Vigy. Úgy látszik, szerzőnk hiányzik a gyakorlat, s gondolatait azért nem tudja elég jól kifejezni.

KÉPTALÁNY.

A 'Vasárnapi Ujság' 29-ik számában közölt képtalány megfejtése: Tekints ide, tekints oda, egy síncs közöttünk ostoiba.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Királyi Pál-utca 4. sz.)

Szt.-Lukácsfürdő.

Helyiségeiben egész nap KATONAZENE. Étkezős terítők szerint. Pontos kiszolgálás. Mérsékelt árak. Tisztelettel Fodor L. József.

EPILEPSZIA. (Nyavalyatörés, nehézkör.)

Biztra gyógyulás az 'Antiepileptique de Liege' által az idegrendszernek minden részét, kivált pedig a napjainkig gyógyhatatlannak tartott epilepsziából. A rópirát hó felvilágosítást és a gyógyulást csak nagy szándékú igazoló bizonyítványokat tartalmaz. Ezt mindenki ingyen megkaphatja, ki bérmentes levélben kéri. Címzendező:

M. FANYAU gyógyszerész LILLE (Nord) 7786 vagy Török József gyógyszerháza Budapest, Király-u. 12.

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER legújabb égiszes SAVANYU-KÚT

'Meváltó' gyógyszerháza Puj, Erdély Hunyadmegye. Ha szereti gyermekét, használja a kitűnőnek elismert Kárpáti egészségi gyermek-tápkvél. Kapható a legtöbb gyógyszerháza s minden nagyobb kereskedésben. 1 doboz ára 18 krajczár. Budapesti főraktár: EGGER-féle gyógyszerháza 'Nádorhoz'.

valamint fekete, fehér és színes Henneberg-selyem 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként — sima, csikos, kockázott, mintázott és damaszt stb. (mintegy 240 különböző fajta és 2000 különböző szín és árnyalatban stb). Ruhák s blousokra a gyárból! Privát fogyasztóknak postabér-, vámmentesen és házhoz szállítva. Minták postafordultával. Magyar levelezés. — Svájcba kétszeres levélbélyeg ragasztással HENNEBERG G. selyemgyárai, Zürichben (cs. és kir. udvari szállító).

Selyem-basztruha 8 frt 65 krtól egész 14 frt 65 krig egy teljes öltözékhez való szövet — Tussors és Shantungs

GANZ ÉS TÁRSA VASÖNTÖDE ÉS GÉPGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

Ajánlanak mindennemű vas-, acél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti célokra, vízvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló- és öntöző-csillipet, készülőkeket a belvizek leeresztésére.

A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, örlőhengereket, kérengtettük hengerekkel és malomberendezési czikket.

Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. Alapcsöveket, zárkészlőkeket, cső és kapuzsilipekhez, czölöpverő gépeket, anyagszállító kocsiakat.

Álló vagy fekvő gáz- és petroluemotorokat, egy vagy két hengerral és mindennemű zuzógépeket.

Mechwart-féle forgó gáz- és petroluemekéket. Világításhoz vagy gépek hajtásához szükséges villamosságot bármely távolra elvezető dynamogépeket. 7501

Városi irodánk: Kossuth Lajos-utca 18. szám.

LOHSE-féle LILJOM-RIZSPOR

rendkívül finom, bársonyszerűbb, tömöttebb és takarékosabb valamennyi Poudre de riz és zsíros rizspornál, a bórköz kitűnően s láthatatlanul tapad. Ugy nappalra mint este. Fehér és rózsaszínben szókák számára, sárga (rachel) barnák számára; doboza 2 frt. 7069

GUSTAV LOHSE BERLIN, 45. Jägerstrasse 46. kir. udvari illatszerész.

Kapható Ausztria-Magyarország valamennyi előbbkelő gyógyszerháza és illatszerészetében.

Kitüntetve az 1897-iki párisi iparkéllításon.

FÖLDESY L. puskaműves BUDAPEST, Múzeum-körút 3. sz.

Kétesőví Lefaucheux vadászfegyver 15 frt, kétesőví Lancaster hosszú kulccsal 18 frt 50 kr, kétesőví Lancaster kakas közötti kulccsal 23 frt 50 kr, kétesőví damaszt csővel 34 frt, kétesőví Lancaster Pieper-féle 34 frt, kétesőví Lancaster Pieper-féle finom parkeszes damaszt csővel 48 frt, Greener rendszerű kétesőví Lancaster finom damaszt csővel 55 frt. — Régi fegyverek újjakál kicserélésére. — Az összes vadászkékek, fegyverek és revolverekről szóló illusztrált árjegyzékeket ingyen és bérmentve küldöm. 7772

A debreczeni Kereskedelmi Akadémia (e tanintézet 40 év óta áll fenn)

czlja, hogy hazafias szellemben neveljen a magyar közgazdaságnak jó tisztviselőket és oly önálló kereskedőket, kik egy általános műveltségűkként, mint szakképzettéggükkel a kor igényeinek teljes mérvben megfeleljenek. Erre az intézetet tett növekedései élvezik az egyéves önkénteségi jogot s a szoros értelemben a kereskedelmi pályán kivül alkalmazást nyerhetnek a köztisztviselői minőségéről szóló 1883. évi I. t.-cz. alapján a vasut-, posta-, állami és törvényhatósági pénztári és kezelési szaknál. Az új november hó 1-én kezdődik. Tandíj 100 frt. Női kereskedelmi tanfolyam is nyílik f. évi szeptember hó 1-én a Debreczeni Kereskedelmi Akadémián, melyre ez idő szerint csak korlátozott létszámmal (30) vesznek föl hallgatókat. — Beiratásdíj 3 frt; tandíj 50 frt, s a Felügyelőbizottság engedélyével előleges havi részletekben is fizethető. Jelentkezéseket az utolsó bizonyítvány és felvételi tandíj beklüldésével előre is elfogad, és minden irányban közlebbi tájékoztatást nyújt. 7790 az igazgatóság.

Legjobb és leghírnevesebb pipere holgypor: a **VELOUTINE** Különleges Rizapor BISMUTAL VEGYITVE CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Elhizottság, csusz, közsvény, gyomorjag, ideg-, bőr- és nőbetegekhez biztosan és gyorsan gyógyíthatók villamos fényfürdő, vízkúra, napfürdő és svéd gyógygimnasztika segítségével Dr. PALÓCZ IGÁNCZ gyógyintézetében (rendelő-intézet) Budapest, IX., Vámház-körút 7. Rendelés: délelőtt 10—12, délután 3—5 óráig. 7770

CSÁSZÁRFÜRDŐ. A főváros legnagyobb fűrdőintézte, több mint 11 hóforrással (27,5—65,5° C.) rendelkezik 80 öltözővel, 1 forró és 2 langyos medence. Gőzkamra (43—46°). Zuhanykamra. Hideg medence. Elkülönítve hölgyek és urak részére. Fedett nömszoda. Urinszoda 1860 cm. A kontinens legnagyobb intézte. Tnkőrfürdő. Török-fürdő. Márvány-, porcellán és kád-fürdő. Gyógyhely 200 jól berendezett szobával. Aranykós park. 7722/a

WOTTITZ MANFRED REPRODUKÁLO-MŰINTÉZET PHOTO-CZINKOGRAFIA DIRECT ANCOL-RENDSZER SZERINTI-ELJÁRÁS BECS, VIII. Bez. Josefstädterstrasse 43 VII. BUDAPEST 47. AKACZFA-UTCA 47. CIGÉK: AUTOTYPIA PHOTYPHIA CHEMIGRAFIA

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE. Alapítatott 1847. **Brausweller János** Szegeden. Cs. és kir. királyi udvari órák, ékszeresek 10-évi jótállással RÉSZLETFIZETÉSRE. Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek. 7508

Szépség és egészség. Kerek mennek Carisbadba Kérem főnyalvájá az idegességét és vértelenség, melyből származik. Ke ellen pedig legbiztosabban hat a vasas éhinabor 1 üveg 1 frt 20 kr, 5 üveg franco küldve 8 frt. Szerrary van készíttve és minden hasonnan készítmények között a legjobbnak elismert és vast tartalmazza. ROZSNYAY MÁTYÁS gyógyszerész Aradon. Kapható Budapesten: 7490 Török József gyógyszerháza, utalás és minden magyarorsz. gyógyszerháza.

Érdekes tudnivaló
Hölgyek részére,
 hogy
a Sihulsky arezkenőcs és mosdóvíze
 az arzbőr körös elváltozásánál, különösen szepől, májfolt, pörzsének ellen a leghatásosabb szer. Az eredeti vöny a gyógyszerár egyedüli tulajdona.
 Ára 70 kr.
Sihulsky balsámos növény-szappan
 eltávolítja a bőrre lerakódó kórokozó anyagokat, melyek betegség folytán vagy a levegő porával a bőr légző mirigyét a rendszeres mitködésben gátolják.
 Ára 30 kr. — Kapható:
 Szeloczy Géza gyógyszerésznél Kassán.

Csak 4 1/2 forintért
 szállítom az én világhírű húzó harmonikát a **BOHEMIAT** hosszú billentyűkkel és valódi gyöngyházrúddal. Két kettős húzóval és 11 hajlító erővel, a legújabb, elhírhott, érezhetővé válik. Minden hangnak megvan a maga saját billentyűje, ennélfogva a harmonikának nagyszerű az orgonához hasonló hangzása. Nagyság: 40 hangú 2 Reg. 15 1/2 x 33 cm. 450 Ft 60 * 3 * 17 * 34 * 550 * 80 * 4 * 17 * 34 * 650 *
 Onoktatási iskola ingyen. Csomagolás és portó 60 kr., képes árajzok ingyen és bérmentve. 7305
EUG. SCHUSTER harmonikakészítő és hangszer-kereskedés
 Gracsisz. 7305 Székhely: Sztéküldés utánvétellel.
 Kicsérlelés megengedve. — Ismételtedők magas jutalékokat kapnak

LIPIK-FÜRDŐ
 Slavóniában.
 Egyetlen jód tartalmú alkalikus hóforrás (64° C.) a Kontinensen.
 7463
 Kitértve: Budapest 1895. és 1896. Londonban 1893. Bécsben és Romában 1894. az első díjakkal. 1898. óta Lonjavölgyi vasúti állomása (Dugosellon áll). Indulás Budapest magy. áll. vasút finnel gyorsvonattal 7 óra 15 percz reggel; érkezés Lipikre 6 órakor d. u. Romániánál, Bulgáriánál, Boszniánál Bród-Novakán áll. Azonlitt a déli vaspálya állomása Pakrac-Lipik-Kassánál és Bécsben áll. (1898. óta zónatartás). Viszontazs minden irányba nappali gyorsvonatokkal. A lipiki hóforrások, természetes 64° C. magas hőmérsékletűek, gazdag nátrium tartalmuknál (magyar Éms), továbbá soknak jódal való érzékelésükkel fogva, víz- és földszelvények, kitűnő hatásnak mindennemű hurutos bántalomnál (gyomor-, bél-, gégehurut stb.), köszvényes és csuszos bajoknál, ischiásnál, nyemint a szívgyök és vér betegségeinél, görvélgyök stb. Modern fürdőhely, pompásan kiültetett porcellán-, márványfürdők stb., izsaszói fürdők (tepidaria), bassinifürdők, fényesen berendezett szállodák, új gyöngyterem szappánal, zongora- és társalgó-termek, étterem és kávéház; remek szállás fedett sétány bakokkal és az övezes helyiségben és nagyszabású parkban villamos világítás. Kiténő fürdőszekar.
 Hivatalos fürdőorvos: Dr. Semesery Bertalan.
 Jódhávisz széküldése egyenesen a forrásból, Magyar országi források: Edesduty L. Mattoni és Wille Budapest. Ausztria részére: Heint. Mattoni és E. Ungar, Bécsben.
 Bővebb felvilágosítások valamint fürdődirákkal szolgál a fürdőigazgatóság Lipiken.

VALÓDI
 Ára csomagoként 25 krajczár (50 fillér).
 500 gramm.
Kathreiner-féle
Kuepp maláta kávé
 egész szemekből.
 Kathreiner fele maláta kávé gyárak
 Bécs-München
 Saját érdekünkben csakis ezen eredeti csomagokat kérjük és fogadjuk el.

KIRÁLYNŐ-ARCZGRÉME,
 legjobb ismert arczszépítő a vilagon.
 Ezen arczgréme a legrovidebb idő alatt eltávolítja az arczról minden bőrtisztítástól, u. m. szepől, pórszemek, miltseer stb. e azt hófehérre és ádóvé teszi. Teljesen ártalmatlan. Egy tégely 70 kr., királynő-arczgréme szappan 1 drb 50 kr. — Királynő-hőlgypger fehér, róza és créme színbén 1 doboz 70 krajczár. Sztéküldés 7721 dési forrátkár:
Temesváry József
 Angyal-gyógyszerárta
 Zombor, Jókai-tér 2.
 Budapest Török József gyógyszerártaiban, Király-utca 12. sz.

A legszebb
 élő virágokat, eaküvői és egyéb csokrokat, alkalmi koszorúkat, dísznövényeket és virágokat legújtanysabban szállít
REINISCH TESTVÉREK
 kereskedelmi kertészete, VII. kerület, Gizella-ut 33. szám.
VIRÁGCSARNOKA
 Deák-ter, a földalatti villamos vasút kioszkjában.
 Vidéki megrendelések postafordultalva a legkondosabban eszközöltetnek. 7527

Kwizda Fluidja
 A gyógyvédjeggyel.
 Régi jódhiú diastikus c. emulziós szer (beoldásúlére) az emberi test izmáinak és inainak erőltetésére.
 1/1 palackz ára 1 frt.
 30 tisztelt és elismerő okmány.
 Turista-fluid.
 Erdményesen használva turisták, kerekékpárosok és lovaglókat nagyobb túrák utáni erőltetésre és erőtgyítésre.
 1/2 palackz ára 60 kr.
 Csakis a fenti védjegyes a valódi. — Kapható minden gyógyszerártaiban. — Forrátkár:
Kreisapotheko, Kornenburg (Bécs mellett).
 A név, 1872 és csomagolás törvényesen védett. 7639

Igen egyszerű.
 Az élelmi zerek közül, melyek a testre előnyösek, a tejnek és a kenyérnek jut az első hely és csak igazságos, ha ezekhez soroljuk a könnyen emészthető Van Houten kakaot is, mert alig lehetséges jobban tápláló és frissítő reggelit készíteni, mint a Van Houten kakaoval.
 Egy kávéskanálnyi Van Houten kakaó egy csésze forró vízbe, ez a használati utasítás a maga egyszerűségében.

A női szépség
 emelésére, tökéletesítésére és fenntartására legkittinőbb, teljesen ártalmatlan, vegytiszt és zairmentes készítmény a 7502
Margit Crème.
 Rövid idő alatt színtel szepől, májfoltot, pattanást, bőrtakát (mit-esser) és minden más bőrbajt. Kisimítja a ráncokat és himlőhelyeket, még koros egyéneknek is tde bájos arczsínit kölcsönöz, ára 50 kr., nagy 1 forint.
Margit hőlgypger 60 kr. 3 színbén. **Margit szappan** 35 kr. **Margit fogpép** (Zahnpaste) 50 kr.
Készítő FÖLDES gyógyszerárta, Aradon Deák Ferencz-utca 11. sz. Forrátkár: Török József gyógyszerárta, Budapeston Király-utca 12.

Zürich világhírű selyemkelméit
 a legújabb, legmodernebb minőségben, fekete, fehér és a legválogatottabb színes mintákban kaphatja ön igazi gyári árakon porto és vámmentesen egyenesen házhoz szállítva. Ezer meg ezer előismerő irat. Minták postafordultalva.
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
 királyi szállítók
 selyemkelmé-gyárak szövetsége Zürich. 7784

7712 KESSLER-féle MAGDA-HAJKENŐCS
 dermatologiai-terapeutikus alapon nyugvó összetételénél fogva az elismert legjobb szer korpa ellen, ugyintén hajkihullás ellen.
 Magda-hajkenőcs több év óta kipróbálva, teljesen ártalmatlan, a hajnövést előmozdítja és mint kiténő övszer a gyakran előforduló hajbetegségek ellen, még gyermekeknek is használatra legjobban ajánlható, 1 tégely ára 3 korona. 7687
Főszéküldési raktár: KESSLER REZSŐ-nél
 gyógyszerész Gyertyámos, (Torontál vármegye).
 Raktárak a következők: Budapest: Török József, Király-utca 12., Dr. Bujai Emil, Városház-ter 7., Raditz Róbert, József-körút 64. Pozsony: Czollner Vincze, Lőrinczkapu-út. Miskolcz: Baurch Gyula. Székes-Fehérvár: Say Kudoif. Szeged: Barcsay Károly. Debreczen: Mihálovits Jenő. Arad: Földes Kelemen. Temesvár: Theodor Albert, Versocz: Küchler Béla. Karánsebes: Müller F. Jakab. Nagy-Szeben: Molnár Örköcsel. Brassó: Jekelius Sándor, Kelemen Ferencz. Szász-Rügen: Wermescher Emil.

Üdvös tanács.
 Köhögésnél, rekedtségél, a torok és légzési szervek működési zavarainál Egger biztos hatású
MELLPASZTILLAI
 vesedők. (1 doboz 50 kr. és 1 frt. Próbadozok 25 kr.)
 A gyomor rendetlen működésénél radikális hatásnak bizonyultak 7293
Egger Szóda-Pasztillái.
 (1 doboz 30 kr.) Mindkét szer kapható minden gyógyszerártaiban. — Fő- és széküldési raktár Magyarországon: „Nador”-gyógyszerárta Budapest, Váci-körút 17. sz.

Allamilag kedvezményezett gőzerőre berendezett első magyar
Torony-óra-gyár
 Mayer Károly L. utóda Müller János Budapest VII. Kazinczy-utca 3. sz. — Képes árajzokat ingyen és bérmentve

A NAGY KRACH!
 New-York és London az európai szárazföldet sem kímélték meg a egy nagy esztárgyár inditása óta magát egész kitértől — a munkájú csekély megértésével — elajándékozni. En vagyok felhatalmasa esen megbízást eszközölni. En tehát minden embernek adom az alatt felsorolt tárgyakat pusztán 6 frt 60 kr. megértésével és pedig:
 6 drb legűn. asztalkést val. ang. pengvél,
 6 amer. szab. eszt. v. ill. egy drb. evőkanalat,
 12 kávékanalat,
 1 levesszezőkanalat,
 1 tejszezőkanalat,
 2 tojástartót,
 6 angol Victoriatálzót,
 2 pompás asztali-gyertyatartót,
 1 szeszürőt,
 1 legújabb eszokorsót,
 44 drb összesen csak 6 frt 60 kr.
 A fenti 44 tárgy esztől 40 frtba került és most ezen minimális árért, 6 forint 60 krajczárért kapható. Az amerikai szab. eszt. egy teljesen fehér fém, mely eszt. színt 25 éven át megtartja, miért is jóállás vállalkoz. Legjobb bizonyítékul, hogy esen hirdetés

De nem szélhámoság
 ezennel nyilvánosan kötelesem magamat arra, hogy ha az ár nem felel meg, kifogás nélkül visszazáramtatom a pénzt. Senki se mulassza el a kedvező alkalmat, esen remek garantiát megszerezni, a mely különösen ajánlatos házassági és alkalmi ajándéknál és jobb hástartások részére.
Kapható csak HIRSCHBERG A.-nál
 az egyesült amerikai szabad. ezüstárak gyár főképviseletéségénél.
 Bécs, II., Rembrandtstrasse 19/7. Telefon 7114.
 Széküldés a vidékre utánvétellel, vagy az összeg előleg beküldése mellett. — Tisztelet-por hozza 10 kr. Csupán az ist látható védjeggyel valódi. (Egészségi érc.)
 Kivonat az elismerő levelekből:
 Bécsben: evőeszközöküldeményt, megkaptam, melyvel nagyon meg vagyok elégedve és kérem még egy olyan garnitúrát, 14 drb. amerikai szab. esztől utánv. küldeni.
 Bosoviec, Kr.-Szörényim. 187. 896.
 Keresztes S. Eszterházy.
 *Az első küldeményem nagyon meg vagyok elégedve, kérek még egy garnitúrát. Kálocsa. Majorosy János, kassák.
 *A küldeményt vettem, nagyon meg vagyok elégedve, kérek még egy küldeményt, 6 frt 60 kr-ért. Bányfy Károly 6 esztől, Kóloszvár.

33. SZÁM. 1898. BUDAPEST, AUGUSZTUS 14. 45. ÉVFOLYAM.

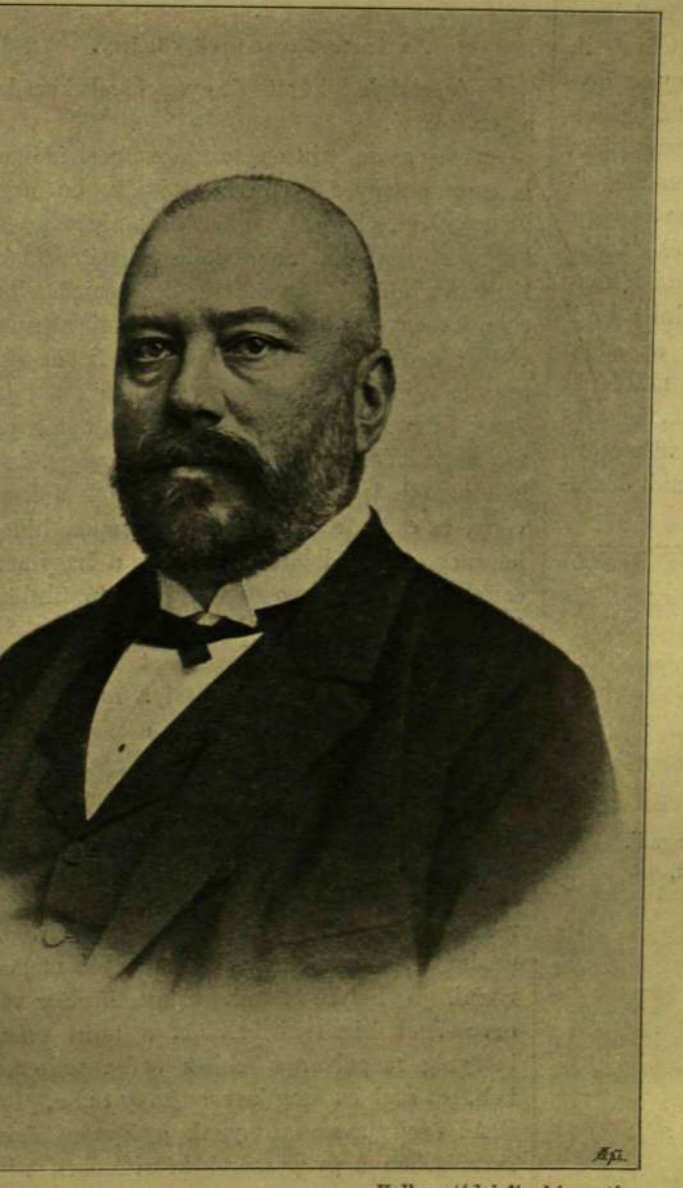
Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.— félévre — 2.50 Külföldi előfizetőknek a postai költség megfizetését a postai megfizetés után kell fizetni.

Dr. SCHMIDT JÓZSEF.
 Vörös László visszalépésével a kereskedelmiügyi államtitkári fontos állás megürülvén, a kormány bizalma dr. Schmidt József, a magyar kir. szabadalmi hivatal elnöke felé fordult, ki általánosan ismert és méltányolt érdemeivel már régebben megnyerte a korona figyelmét is, s kit bizonyára az egész hazai közvélemény is megnyugvással lát azon az előkelő pozíción, melyre most lépett, miután nevét különösen mint az ezredévi országos kiállítás igazgatója országosan ismertté és népszerűvé tette.

Dr. Schmidt József 1848-ban, Előszálláson, Fehérmegyében született. Atyja, Schmidt József, a csizterezítők birtokán gazdatiszt volt és nemcsak kiváló szakismeretével, hanem nagy általános műveltségével is kedves modoránál fogva is az egész megye szeretetét és tiszteletét bírta. Úgy az atya, mint az anyja minden örömet gyermekeiben talált; a Schmidt-család családi életének mintaszerűsége az egész megyében közmondásos volt. Schmidt József gyermekkorában szelid természetű, vaszorgalmú, magyaros, egyenes jellemű volt, mely tulajdonok nyájias előzékenységgel és szelidretreméltósággal párosulnak benne ma is. Szülői alig 8 éves korában Budára küldték német szóra, hol az elemi-iskolát és a gimnázium két első osztályát elvégezvén, a többi osztályokat a csizterezítők székesfejérvári gimnáziumában fejezte be. Mint deák, korához képest kiváló irodalmi ismeretei folytán nemcsak tanárainak volt kedvence és büszkesége, hanem Wekerle Sándorral együtt, — kivel való barátsága már e zsenge korban kezdődött, — tanulótársainál is általános kedveltségnek örvendett. Ő és Wekerle Sándor voltak az osztály

jobb tanulóit, a kik egyaránt kiváltak úgy tehetőségüknél, mint szorgalmuknál fogva. Schmidtnek mindenre jutott ideje, de legszívesebben a szépirodalmi munkák olvasgatásával foglalkozott. A székesfejérvári gimnázium akkori tanulóit általapított „Önképző-Kör”-ben Schmidt József irodalmi dolgozatai által tűnt ki, míg Wekerle Sándor a szónoklatban szerezte meg az elsőséget. A szüniidőkben különösen szeretett a mezei gazdasággal és főleg a lótenyésztés tudományával foglalkozni, s ha hazament Ménes-majorba, a hol a híres előszállási ménes tenyészkézai s a fiatal csikók voltak,

mindenkit meglepett megfigyelő képessége, a melyet azzal árult el, hogy a kis csikók legnagyobb részének — azok egyszerű megismerése után — származását a legtöbb esetben meg tudta mondani. A gimnázium elvégzése után 1867-ben Budapesten az egyetemre iratkozott be jogásznak, s majd, miután katonai szolgálatának mint egy éves önkéntes eleget tett s a hadnagyi kardbajt elnyerte, 1872-ben a jogtudort, 1873-ban pedig az ügyvédi oklevelet szerezte meg s Budapesten ügyvédi irodát nyitott. Ez évben, 1873-ban, Wekerle Sándorral és Wetzel Gyulával, a szabadalmi hivatal jelenlegi alelnökével, egykori iskolatársával és gyermekkori barátjával tanulmányútát tett. A három jó barát bejárta Felső-Olaszországot, Svájcot és Bajországot, a hol Schmidt József különösen a mezőgazdasági s az ipari állapotokat figyelte meg. Az ügyvédi pályá iránt különben nem nagy hajlama volt; szívesebben foglalkozott a közgazdasági tudományokkal. Első nagyobb irodalmi munkái is e szakba vágnak. „Jószágaink rendezése” című dolgozata az országos gazdasági egyesület által hirdett pályázaton 400 arany díjat nyert. „A magyar gazda hitele” című munkáját pedig 2000 forint pályadíjjal jutalmazta ugyanaz az egyesület. Mind a két munka nyomtatásban is megjelent s közkezen forog. Schmidt József 1874-ben megnősült; nőül vette Falvay Flórá, a kivel a legboldogabb családi életet éli, melynek örömeit három leánygyermek növeli. 1885-ben a gróf Pálffy család jószágigazgatójának hívta meg, hol e minőségben 1887-ig működött s a grófi családnak nemcsak elismerését, hanem szeretetét is megszerezte. 1888-ban Wekerle Sándor, akkori államtitkár meghívá-

Koller utóadi fényképe után.
 Dr. SCHMIDT JÓZSEF.